

We Lwowie, dnia 13. września 1904.

Aleg 37

Sprawozdanie

Wydziału krajowego o krajowej średniej szkole rolniczej
i folwarku w Czernichowie.

Wysoki Sejmie!

Ostatnie sprawozdanie Wydziału krajowego o krajowej szkole Czernichowskiej przyjął Wys. Sejm do wiadomości, załatwiając sprawozdanie komisji gospodarstwa krajowego w tym przedmiocie na posiedzeniu w dniu 4. lipca 1902.

W sprawozdaniu tem zaznaczył już Wydział krajowy, że dzięki zmianom i zarządzeniom wydanym w ostatnich latach, krajowa szkoła rolnicza w Czernichowie korzystnie rozwijać się zaczyna, że na każdym polu dostrzedz się daje pewien zwrot ku lepszemu; a jeżeli chwilowo liczba uczniów nie doszła jeszcze do normalnej cyfry, jaką Zakład pomieścić może, t. j. 60, to niewątpliwie stanie się to już w najbliższej przyszłości. Przewidywanie Wydziału krajowego pod tym względem spełniło się w zupełności. Dzisiaj, nietylko, że liczba uczniów kształcących się w tym Zakładzie doszła już do najwyższej cyfry, jaką Zakład pomieścić może, ale nadto zgłasza się od dwóch lat do szkoły Czernichowskiej kilkudziesięciu kandydatów więcej, którzy dla braku miejsca przyjęci być nie mogą.

O wzroście frekwencji możemy się przekonać z poniższego zestawienia liczby uczniów zapisanych w ciągu ostatnich czterech lat do szkoły.

Mianowicie zapisało się:

w roku szkolnym	na I. rok	II. rok	III. rok	Razem
1900/01	20	14	6	= 40
1901/02	19	17	11	= 47
1902/03	33	10	14	= 57
1903/04	29	21	10	= 60

Jakkolwiek naukowe przygotowanie uczniów niejednokrotnie i w tym Zakładzie pozostawia jeszcze wiele do życzenia, głównie dlatego, że młodzież garnąca się do szkoły Czernichowskiej przybywa z najrozmaitszych zakładów naukowych w kraju i zagranicą;

to przecież i pod tym względem widać już pewien zwrot ku lepszemu. W każdym razie większy napływ pozwala wybierać kandydatów z dostatecznymi studjami naukowymi. Gdy w roku szkolnym 1901/2 z pośród 19-tu uczniów zapisanych na I. rok, dzieściu przyjęto na podstawie świadectw szkolnych, dziewięciu zaś, czyli 47%, na podstawie egzaminu wstępnego, już w następnym roku stosunek ten zmienił się znacznie, gdyż wówczas przyjęto na podstawie świadectw 26-ciu, zaś na podstawie egzaminu wstępnego tylko 7-miu czyli 22%; w ostatnim zaś roku szkolnym 1903/4 wszyscy 29-ciu (100%) przyjęci zostali do szkoły bez egzaminu wstępnego, z tych 8-miu (27%) ze świadectwem ukończenia 5 lub 6-tej klasy szkół średnich, jakkolwiek w Czernichowie wymaga się ukończenia tylko 4-ch klas.

Skutkiem niedostatecznego przygotowania uczniów, czasem i dla braku pilności u nich, nauczyciele szkoły Czernichowskiej mają dość trudne zadanie do spełnienia, musząc się liczyć przy nauczaniu z materiałem niejednolicie przysposobionym. Na I. roku, z natury rzeczy, warunki nauczania są zawsze najtrudniejsze, okazuje się to i przy egzaminach, które na tym roku wypadają zawsze najłabiej. Przecięciowo 60 do 70% uczniów I. roku przechodzi na rok następny, stosunek ten jednakże z każdym rokiem znacznie się poprawia, ostatecznie zaś uczniowie III. roku egzamin główny zdają prawie wszyscy. Jak u. p.:

w roku szkolnym	przystąpiło do egz. główn.	zdało z postępem			
		z odzn.	dobr.	dost.	popr.
1901/02	11	2	4	5	—
1902/03	13	—	12	—	1
1903/04	8	3	5	—	—

Przyczyny tej korzystnej zmiany między I. a III. rokiem nauki w szkole Czernichowskiej, szukać należy z jednej strony w tem, że uczniowie najgorzej przygotowani, nie mogąc podołać zbyt wielkim trudnościom w nauce, zmuszeni są zaraz po pierwszym roku opuścić szkołę, z drugiej jednakże strony, nie można pod tym względem odmówić i zasługi samej szkole, która potrafi w tym czasie nawet średnio przygotowanym uczniom dostarczyć odpowiednią ilość wiadomości, a mniej pilnych pobudzić z czasem do wytrwałszej pracy.

Wspomniane wyżej trudności, jakie na I. roku dostrzedz się dawały przy nauce, z powodu niedostatecznego i nierównomiernego przygotowania uczniów, spowodowały Dyrekcyę, że w swem sprawozdaniu za rok 1901/2 poruszyła myśl zaprowadzenia w szkole Czernichowskiej osobnego kursu przygotowawczego, obok obecnie istniejących trzech kursów fachowych. Zadaniem tego kursu byłoby: lepiej przygotować uczniów do korzystania z nauk zawodowych, a dostarczając im odpowiednich wiadomości z nauk ogólnie kształcących, przeto samo znacznie uprościć dalszy program naukowy szkoły i rozszerzyć go na korzyść nauk wyłącznie fachowych, przedewszystkiem zaś na korzyść praktycznych ćwiczeń, które obecnie dla braku czasu za mało są w programie uwzględnione. Taki kurs przygotowawczy pozwoliłby zawczasu rozpatrzyć się dokładniej w materiale młodzieży, aby tylko dostatecznie przygotowanych i pilnych dopuścić do dalszych zawodowych studiów, co nawet przy dość ścisłych egzaminach wstępnych nie zawsze osiągnąć się daje.

Przecież zaprowadzenie takiego kursu w krajowej szkole Czernichowskiej napotkałoby na dość znaczne trudności. Przez dodanie czwartego roku na kurs przygotowawczy, który z natury rzeczy musiałby być najliczniejszy, obniżyłaby się znacznie, bo przynajmniej o $\frac{1}{3}$ część ilość uczniów kształcących się fachowo w tej szkole, a przez to samo liczba ukończonych agronomów, którzy co roku opuszczają Zakład, zredukowaną by została zaledwie do kilku jeduostek, zważywszy, że teraz kończy szkołę przecięciowo 10-ciu uczniów. Rozszerzenie zatem nauki w Zakładzie na cztery lata, mogłoby nastąpić tylko przy jednoczesnem rozszerzeniu całego Zakładu, a to byłoby w obecnej chwili trudnem do wykonania, chociażby tylko ze względów finansowych. Zresztą, jak mówiliśmy, znacznie zwiększony napływ kandydatów do szkoły Czernichowskiej, jaki się objawił w ciągu dwóch lat ostatnich, a prawdopodobnie trwać będzie i nadal, dozwoli przeprowadzać na przyszłość ściślejszy dobór uczniów, a przez to samo i potrzeba utworzenia osobnego kursu przygotowawczego straci wiele na swej aktualności.

Jeżeli jednak pod względem przygotowania naukowego młodzież wstępująca do krajowej szkoły Czernichowskiej pozostawia jeszcze wiele do życzenia, to z drugiej strony na pochwałę zasługuje całe zachowanie się jej w Zakładzie. Pod sprężystem lecz taktownem kierownictwem okazuje dzisiejsza młodzież więcej zalet i dodatnich stron charakteru, aniżeli młodzież, która w tych murach dawniej przebywała, lub z jaką się spotykamy w innych średnich szkołach fachowych. Dzisiejsza młodzież Czernichowska może jeszcze pod względem pilności nie zawsze odznacza się wytrwałością, ale w każdym razie nabywa jej w szkole w wyższym stopniu; przybywa do Zakładu żywa, głośna i wesola, a nie zatracając tych cech młodości, przyzwyczajają się z wolna do nowych trybów życia zakładowego, przyswajają sobie systematyczność i porządek, uległość dla przepisów i poszanowania przełożonych.

Wydział krajowy ani razu w ciągu lat pięciu nie miał powodu zaznaczyć w tym względzie swojego niezadowolenia, w jednym tylko wypadku, idąc za wnioskiem Dyrekcyi, postanowił obostrzyć odnośne przepisy, mianowicie dla uczniów spażniających się do Zakładu po feryach świątecznych. Z dawna bowiem w tamtejszej szkole był zakorzeniony zwyczaj, pochodzący raczej z winy rodziców aniżeli uczniów, że ci po feryach świątecznych, zwłaszcza z dalszych stron pochodzący, w oznaczonym terminie nie powracali do Zakładu, usprawiedliwiając swoje opóźnienie bądź słabością, bądź trudnościami paszportowymi, lub też powinnościami służby wojskowej. Dyrekcyja widząc w wielu wypadkach znaczną część winy po stronie rodziców, pragnąc zło wykorzenić, upraszała, przy pomocy ze strony Kuratoryi, Wydział krajowy o obostrzenie przepisów w tym kierunku, aby uczeń, który bez słusznych powodów nie stawia się po świątach na czas w Zakładzie, mógł być wykreślonym ze szkoły i jedynie w wyjątkowych wypadkach za zezwoleniem Wydziału krajowego napowrót przyjętym, jednakże za powtórnym opłaceniem wpisu. Wydział krajowy uznając słuszność motywów Dyrekcyi, rozporządzeniem z dnia 1. grudnia 1903 L. W. 58.698 zmienił w tym kierunku §. 30. i 31. przepisów szkolnych, dotyczących samowolnego przedłużania urlopów i powrotu z feryi świątecznych. Przepisy te obecnie opiewają:

»§. 30. Uczeń, który w oznaczonym czasie nie wrócił i tymczasowego usprawiedliwienia przed upływem oznaczonego terminu powrotu nie nadesłał do Dyrekcyi szkoły, zostaje wykluczony z listy uczniów.

§. 31. Wykluczonemu przysługuje prawo wniesienia do Dyrekcyi prośby o ponowne przyjęcie z podaniem powodów opóźnienia. O ponownem przyjęciu ucznia decyduje Wydział krajowy na wniosek Dyrekcyi, poparty przez Kuratorję szkoły, a to po zbadaniu wiarogodności powodów i uznania ich ważności. Ponownie przyjęty uczeń obowiązany jest po raz drugi uiścić półroczne chesne, od którego to zobowiązania bezwarunkowo nie może być uwolnionym. Tej samej karze podlegają również uczniowie, którzy bez bardzo ważnych i uzasadnionych powodów przedłużają sobie ferye świąteczne».

Przeważna część uczniów szkoły Czernichowskiej pochodzi z warstw osiadłych lub pracujących na roli, są to bowiem po większej części synowie średnich właścicieli ziemskich lub dzierżawców. Uczniów pochodzących z tej kategorii było zapisanych do szkoły:

w roku szkolnym	ogółem	synów właścicieli i dzierżawców	%
1901/2	47	34	72%
1902/3	57	44	77%
1903/4	60	38	64%

Okoliczność ta jest w stanie poniekąd wytłómaczyć większe zamiłowanie do obranego zawodu, jakie w wyższym stopniu dostrzedz się daje wśród młodzieży, wstępującej do szkoły rolniczej w Czernichowie, aniżeli ma to zazwyczaj miejsce w innych średnich szkołach fachowych.

Natomiast napływ młodzieży pochodzącej z Galicyi jest zawsze stosunkowo dość słaby. W ostatnim roku szkolnym 1903/4 na 60-ciu uczniów zapisanych do szkoły było zaledwie 18-tu, a zatem 30%, pochodzących z Galicyi.

Śledząc za przyczynami, dlaczego szkoła Czernichowska tak mało przez młodzież krajową zasilaną bywa, pomimo dobrej renomy, jaką w kraju posiada i niewątpliwie obok zapotrzebowania sił rolniczych z tym stopniem zawodowego wykształcenia, jakie swoim wychowankom daje Czernichów, nasunęła się myśl, czy nie byłoby wskazaniem utworzyć w tym krajowym zakładzie nankowym kilku miejsc funduszowych, wyłącznie przeznaczonych dla niezamożnych uczniów pochodzących z Galicyi, którym opłata 700 K rocznie na utrzymanie utrudnia wstąpienie do szkoły. Nie przedkładając na razie w tym przedmiocie żadnego jeszcze wniosku Wys. Sejmowi, konstatujemy tylko, że taka potrzeba istnieje, że niewątpliwie zaspokojenie jej przyczyniłoby się do zwiększenia frekwencji młodzieży z Galicyi.

W składzie personelu nauczycielskiego szkoły nie zaszła żadna zmiana, powierzone tylko nowo zaprowadzoną w szkole nadobowiązkową naukę śpiewu choralnego i gry na fortepianie p. Bobrzyńskiemu, który w tym celu dojeżdża raz na tydzień do Czernichowa.

Natomiast przyszedł Wydział krajowy do przekonania, że dotychczasowy administrator folwarku p. Ancuta, ze względu na swój wiek i siły nie odpowiadające już uciążliwszym zajęciom, powinien przejść w stały stan spoczynku. Dlatego też Wydział krajowy uchwałą z dnia 28-go listopada 1902 r. L. W. 75.121 spensjonował p. Ancutę, a policzywszy mu przytem 21 lat i 11 miesięcy spędzonych w służbie krajowej w Dublinach, w Gródku, w Jagielnicy i w Czernichowie, wymierzył mu emeryturę w wysokości 1.670 K, która emerytowi wypłacaną bywa z Rubr. V. budżetu szkolnego począwszy od dnia 1-go kwietnia 1903 r.

Spensjonowanie p. Ancuty tem bardziej było wskazane, że obok administratora folwarku był zarazem nauczycielem instruktorem do robót praktycznych w szkole, zatem nauczycielem do przedmiotu, który zwłaszcza w średniej szkole rolniczej powinien być z całą ścisłością uwzględniany i udzielany przez nauczyciela obznajmionego lepiej z dzisiejszym stanem wiedzy rolniczej, aby jego praktyczne wskazówki i objaśnienia udzielane uczniom, bywały przez nich przyjmowane z uwagą nie mniejszą jak od innych profesorów i nie stawały nigdy w sprzeczności z zasadniczymi wiadomościami, jakie ci uczniowie słyszają w szkole.

Posada administratora folwarku w Czernichowie a zarazem nauczyciela do robót praktycznych, wymagała zatem siły młodszej, energiczniejszej, a nadto posiadającej obok odpowiednich wiadomości praktycznych i uniwersyteckie wykształcenie rolnicze. Zważywszy, że dotychczasowe pobory przywiązane do tej posady są dość skromne w stosunku do wymaganych kwalifikacyi, skutkiem tego wynalezienie odpowiedniej osobistości nie było zbyt łatwym. Udało się jednak pozyskać Wydziałowi krajowemu administratora folwarku w osobie p. Edwarda Kuschée, który jako kilkoletni samoistny zarządca folwarków, wykazał już w tym kierunku należyte uzdolnienie, a nadto jako praktyczny gospodarz i ukończony słuchacz studyum rolniczego na Uniwersytecie krakowskim, dawał pewną gwarancję, że potrafi odpowiedzieć i obowiązkowi nauczyciela do robót praktycznych w szkole. Gdy po roku prowizorycznej służby, okazało się, że p. Kuschée w zupełności nadaje się na tę posadę, bo i gospodarstwo folwarczne w krótkim stosunkowo czasie doprowadził do większego ładku, a taktownem obejściem się z młodzieżą, więcej interesującym i umiejętnym sposobem demonstrowania, umiał ją zachęcić do zagadnień z praktycznego gospodarstwa, przeto Wydział krajowy stabilizował p. Kuschée na tej posadzie.

Jedną z ważniejszych spraw, z jaką od kilku lat, bo od r. 1899 miał Wydział krajowy do czynienia w szkole rolniczej w Czernichowie, były roboty budowlane tamże wykonane, liczne rekonstrukcyje i adaptacye, niezbędne, aby ten krajowy Zakład raz doprowadzić do wzorowego porządku.

Po burzliwych zajściach, jakie miały miejsce w szkole Czernichowskiej w r. 1898, pragnąc w przyszłości zaradzić podobnym pożałowania godnym wypadkom, oddając kierownictwo szkoły w inne ręce, przystąpił zarazem Wydział krajowy do rozlokowania młodzieży w Zakładzie w ten sposób, ażeby odtąd w całym trybie życia zakładowego mógł zapanować większy porządek i systematyczność, a kontrola nad młodzieżą, aby była ułatwioną i w całym tego słowa znaczeniu ścisłą.

Okazało się wówczas, że, aby ten cel osiągnąć potrzeba bardziej oddzielić szkołę od internatu, w internacie zaś samym, sypialnie od sal do nauki i od sal do zabaw; wreszcie utrudnić wstęp i wyjście z zakładu na zewnątrz. To wszystko wymagało bardzo wielu rekonstrukcji tem liczniejszych i kosztowniejszych, że przyszło je wykonywać nie w nowym gmachu budowanym z pewnym planem, ale w starym, niejednokrotnie już przestaczanym i w nowych częściach dobudowanych do niego później.

Główne rekonstrukcje wykonano w myśl tego projektu w latach 1899, 1900 i 1901, potrzeby pomniejszych jednakże zmian ujawniały się jeszcze w następnych latach, o ile w praktyce porządek zakładowy wykazywał pewne braki, lub też wskazywał na udoskonalenie pierwotnego projektu. Nadto przekonano się wówczas przy szczegółowym zbadaniu całego Zakładu, że obok tych kosztowniejszych rekonstrukcji, istnieje również potrzeba wykonania całego szeregu robót konserwacyjnych i adaptacji.

Wyznaczony w dawniejszych latach zwyczajny kredyt 2000 K na konserwacje był zaszczepły na utrzymanie w należyтым porządku wszystkich budynków zakładowych przedstawiających znaczną wartość. Skutkiem tego zaniedbano w nich wiele, a była obawa, że z czasem ulegną jeszcze większemu zniszczeniu, jeśli się zawczasu nie wykona najbardziej niezbędnej konserwacji. Dlatego podnieśliśmy w preliminarzu szkoły na rok 1904 zwyczajny kredyt konserwacyjny do 3000 K a nadto w ostatnich trzech latach uprawialiśmy Wys. Sejm o pomniejsze nadzwyczajne kredyty.

Na wykonanie tych wszystkich robót, o których wyżej mówiliśmy, otrzymała szkoła Czernichowska następujące fundusze od Wysokiego Sejmu :

w roku 1899	3.000 K
1900	6.800 "
1901	6.519 "
1902	3.250 "
1903	2.500 "
1904	1.370 "
Razem	<u>23.439 K</u>

Kwota 23.439 K wydana w ostatnich sześciu latach na rekonstrukcje i adaptacje budynków zakładowych w kraj. szkole Czernichowskiej, przyczyniła się w wysokim stopniu do podniesienia tego krajowego Zakładu: na wewnątrz do wytworzenia w nim wzorowego ładu i porządku, na zewnątrz zaś do schludnego wyglądu, jakim się teraz ten zakład odznacza. Zwłaszcza wykonany przy pomocy tego funduszu projekt nowego rozmieszczenia uczniów okazał się w zupełności odpowiednim, sądząc po rezultatach, jakie szkoła wykazuje w ostatnich latach pod względem wychowawczym.

W preliminarzu szkoły na r. 1905 zażądaliśmy jeszcze na roboty adaptacyjne nadzwyczajnego kredytu w wysokości 2.860 K w Rubr. VI. po. 26. Mianowicie w r. 1905 wykonać należy następujące roboty, które ze zwyczajnego kredytu pokryte być nie mogą :

a) nowe posadzki w korytarzu szkolnym	760 K
b) " " " " internatowym	660 "
c) ośm okien w muzeum rolniczym	480 "
d) podłoga fryzowa w sali III.	200 "
e) ośm nowych pieców	760 "
Razem	<u>2.860 K.</u>

Budowa domu mieszkalnego dla funkcjonariuszów szkoły Czernichowskiej, ze względu na ważność i wysokość kredytu, jakiego wymaga, zasługuje na szczegółowe omówienie, ażeby Wys. Sejm uznał w tym wypadku słuszność zarządzenia Wydziału krajowego, które wyprzedziło jeśli nie intencję, to wolę Wys. Sejmu.

Wszyscy profesorowie kraj. szkoły rolniczej w Czernichowie mają pomieszkania w budynkach funduszowych, z innych funkcjonariuszów szkoły tylko ogrodnik i jeden z prefektów otrzymują wolne mieszkanie w naturze, mianowicie pierwszy z nich mieszka

w starym domku naprzeciw gmachu zakładowego, drugi zaś ma trzy pokoje w budynku internatowym. Inni funkcjonariusze otrzymują relutum na pomieszkanie, w szczególności zaś :

1) lekarz zakładowy familijne pomieszkanie wraz z pokojem na aptekę	700 K
2) kasyer familijne pomieszkanie	500 n
3) drugi prefekt familijne pomieszkanie	400 n
4) administrator folwarku na pomieszkanie	300 n
5) pisarz Dyrekcyi na pomieszkanie kawalerskie	288 n
Razem	2.188 K.

Zauważyć przytem należy, że dla poprzedniego administratora folwarku w końcu wstawiono na wynajem pomieszkania 700 K, gdyż nie można było znaleźć w Czernichowie w bliskości zakładu odpowiedniego, tańszego pomieszkania. W ogóle na wsi w Czernichowie z każdym rokiem coraz trudniej o pomieszkania, ceny ich najmu stale się podnoszą, przyczem właściciele ich korzystają z przymusowej potrzeby Zakładu.

Gdy zatem stary murowany domek, w którym mieszka ogrodnik Różycka, potrzebował gruntowniejszej reperacyi, a jednocześnie nie można było znaleźć odpowiedniego pomieszkania dla administratora w pobliżu folwarku, wówczas powstał projekt, ażeby nad domem ogrodnika wyciągnąć I. piętro mające służyć na pomieszkanie dla administratora i na kancelaryę folwarczną. Na podstawie sporządzonego kosztorysu wstawiony został na ten cel kredyt 17.500 K w preliminarzu szkolnym na r. 1903 i 1904. Kredyty te Wys. Sejm uchwalił. Jednak już w ciągu bieżącego roku, wysłany do Czernichowa architekt, p. Stryjeński, po bliższem zbadaniu domku ogrodnika, orzekł, że obecny stan jego nie pozwala na wybudowanie pierwszego piętra; nadto zaś okazało się, że ze względów finansowych byłoby to mniej korzystnem, przeto postanowił Wydział krajowy odstąpić od pierwotnego projektu, przystąpić natomiast zaraz do budowy osobnego domu, zważywszy, że sprawa pomieszczenia administratora była pilną i nie mogła być dalej odłożoną. Decydując się zaś na budowę nowego domu dla administratora, wskazanem było, tak ze względów finansowych jak niemniej z uwagi na liczne dogodności wynikające stąd dla Zakładu, załatwić jednocześnie i pilną sprawę pomieszkań dla innych funkcjonariuszy, przez wybudowanie większego budynku w pobliżu szkoły. Tembardziej było to na czasie, że od dawna należało już usunąć z budynku internatowego familijne pomieszkanie drugiego prefekta, niedogodne dla utrzymania porządku internatowego, potrzebne zaś dla celów internatu. Nadto w nowym budynku otrzymaliby pomieszkania: drugi prefekt mieszkający obecnie za daleko od zakładu, kasyer i administrator, w ogóle przez to oszczędzi się na czynszach najmu 1.200 K rocznie.

Z polecenia Wydziału krajowego wygotował plany dla nowego domu architekt p. Kamieniobrodzki. Dom będzie stał tuż przed bramą wjazdową do Zakładu na placu, zwanym „rynkem“, a będącym własnością funduszu krajowego. W tym celu w porozumieniu z Wydziałem powiatowym Krakowskim, musiała być posunięta droga powiatowa idąca przez rynek cokolwiek naprzód. Dom będzie piętrowy, murowany, dachówka kryty, składać się będzie z czterech partyi, każda po 3 pokoje z przynależnościami.

Budowę domu postanowił Wydział krajowy oddać w przedsiębiorstwo i w tym celu wezwał kilku budowniczych krakowskich do przedłożenia ofert. Najniższą ofertę nadesłał p. Kazimierz Hrobni, gdyż opiewała na kwotę 46.000 K, gdy tymczasem najwyższa oferta przekraczała 57.000 K. Przedsiębiorstwo budowy oddane zatem zostało p. Hrobniemu, z warunkiem, że najdalej do końca października bieżącego roku wyciągnie cały budynek pod dach, zaś do 1. września 1905 r. wykończy go w zupełności i odda do użytku szkoły.

Sprawa ta pod względem finansowym tak się przedstawia. Koszta budowy domu wyniosą 46.000 K, nadto do budować będzie potrzeba jeszcze drewno i śmietnik, wykopać rów i ogrodzić dom siatką drucianą. Wszystkie te roboty wymagać będą wydatku 4.500 K, razem zatem budowa domu wykonana zostanie kosztem 50.500 K. Ponieważ zaś na ten cel posiadamy już kredyty uchwalone przez Wysoki Sejm w r. 1903 i 1904 w łącznej kwocie 17.500 K, nadto na budowę można zużyć fundusz po byłej

szkole ogrodniczej Czernichowskiej, wynoszący obecnie około 1.600 K i fundusz za spalną karcznię z r. 1897 wynoszący 1.220 K, łącznie zatem dysponuje Wydział krajowy na cele tej budowy funduszem 20.320 K. Resztę kredytu potrzebną jeszcze do budowy wstawił w okrągłej kwocie 30.000 K do preliminarza szkoły Czernichowskiej na r. 1905 (Rubr. VI.), upraszając Wysoki Sejm o uchwalenie tej pozycji wydatkowej.

Z robót budowlanych pozostały nam jeszcze do omówienia roboty wykonane w parku Czernichowskim.

Szczęśliwą była myśl założenia podobnego miejsca do zabaw dla tamtejszej młodzieży. Młodzież ta skazana dawniej na siedzenie wśród murów internatowych, przemysłowała tylko nad tem, jakby się mogła z nich wydostać na świat, dzisiaj w wolnych chwilach od nauki, spieszy latem czy zimą do parku, aby tam dać upust swemu żywemu temperamentowi. Ginnastyka, kregielnia, gry rozmaite, w lecie na sadzawce przejażdżka czółnem, w zimie ślizgawka na niej, wreszcie przygotowania do lekcji i egzaminów, wszystko to na świeżem powietrzu i pod okiem prefektów, korzystnie musi wpływać na zdrowie i umysły młode. Słusznie też Dyrekcyja twierdzi, że otwarcie parku ułatwiło jej znacznie wychowanie młodzieży, a nie można jej nawet mieć za złe, jeżeli częstokroć w projektach swoich co do urządzenia tego miejsca do zabaw, chciałaby się posunąć dalej, ponad konieczną potrzebę i względy finansowe.

Całkowite koszta urządzenia parku wynosiły dotąd wraz z robotami melioracyjnymi około 20.000 K. Mianowicie na ten cel uchwalili Wysoki Sejm następujące kredyty:

W roku	1899	13.740 K.
"	1900	— "
"	1901	2.003 "
"	1902	1.000 "
"	1903	1.500 "
"	1904	1.500 "

Mamy jednak nadzieję, że c. k. Rząd zwróci funduszowi krajowemu do 50% wkładów poniesionych na urządzenie parku w Czernichowie; w ostatnim nawet czasie zażądało od nas w tym celu c. k. Namiestnictwo szczegółowego wykazu robót wykonanych w parku wraz z ich kosztami.

W preliminarzu szkoły na r. 1905 wstawiliśmy nadzwyczajny kredyt 2.730 K na koszta urządzenia parku. W rzeczywistości kredyt ten rozpada się na dwie części, pierwsza w wysokości 1.000 K przeznaczona jest na dokończenie właściwych urządzeń w parku; druga część 1.730 K na wykonanie projektu rowu asanacyjnego.

Z kwoty 1.000 K ma być dokończony deptak, postawione ławki, część parku ma być obsadzona drzewkami i krzewami, nadto zaś ma być wykończony szutrowanie ścieżek. Musimy bowiem wspomnieć na tem miejscu, że zeszłoroczna powódź, która nawiedziła również i Czernichów, wyrządziła dość znaczne szkody w parku. Właściwie w ciągu 1903 roku park Czernichowski był siedm razy pod wodą, po wylewie zaś z d. 11. lipca woda stała przez 10 dni w parku, na metr i wyżej, czyniąc wielkie spustoszenie zwłaszcza w zasadzonych drzewkach i krzewach, w wyszutrowanych ścieżkach i w ogrodzeniu, które od strony zachodniej i południowej całkiem wydzwignięte i częściowo połamane zostało. Dyrekcyja obliczyła szkody zrzadzone w parku przez powódź zeszłoroczną na 1.900 K, skutkiem tego prawie cały kredyt przeznaczony w r. 1903 na urządzenie parku wydany być musiał na naprawienie uszkodzeń wyrządzonych przez powódź.

Aby uchronić na przyszłość park od zalewu, który powoduje woda płynąca w poprzek parku odkrytym rowem, piętrząca się w nim w razie wysokiego stanu wody w młynówce na metr i wyżej, nadto, aby ze względów zdrowotnych uwolnić park od przepływu cuchnącej wody tym rowem, z tych powodów jest wskazanem przenieść koryto rowu poza ogrodzenie, naokoło parku. W tym też celu polecił Wydział krajowy inż. Strzelbickiemu wygotowanie projektu tej budowli, a na podstawie kosztorysu jej zrobionego przez tegoż inżyniera, wstawioną została do budżetu powyższej wyszczególniona kwota 1.730 K, w której mieści się już wydatek 210 K potrzebny na wykupno gruntów pod rów. Przeprowadzenie tego rowu będzie bardzo pożyteczne nie tylko dla ochrony parku Czernichowskiego i dla zdrowotności zakładu, ale nie mniej przyczyni się do osuszenia pól „na stawach“, gdzie zbiera się zwykle woda nie mająca należytego odpływu.

Z drobniejszych wydatków wstawionych do preliminarza szkoły Czernichowskiej na r. 1905, wyszczególnić jeszcze należy w Rubr. VI. poz. 32, K 200 na zakupno dwóch szaf do muzeum, w Rubr. VII. poz. 4° c) wstawienie nowej pozycji 372 K dla pomocnika palacza i stróża nocnego w internacie, który jest potrzebny dla utrzymania lepszego porządku.

W ogóle preliminarz kraj. szkoły rolniczej w Czernichowie na r. 1905 okazał się mniej korzystnym od preliminarza na r. 1904 o 29.277 K, głównie z powodu większego wydatku budowlanego, wynoszącego 30.000 K.

Folwark.

Kompleks gruntów należących do gospodarstwa folwarcznego w Czernichowie z uwagi na przeznaczenie swoje, jako obiektu demonstracyjnego dla szkoły rolniczej, z którą jest połączony, posiada warunki w znacznej części odpowiadające swemu przeznaczeniu. W miniaturowych co prawda ramach, gospodarstwo tamtejsze posiada prawie wszystkie kultury, z jakimi w zwykłych warunkach mógłby mieć do czynienia nasz gospodarz na średnim majątku. Posiada rolę i to o dość znacznej rozmaitości gleby i podglebia, las, łąki, wikle, chmielarnię, ogrody i piec wapienny z kamieniołami. Niestety, stosunek obszarowy poszczególnych kultur pozostawia wiele do życzenia.

Ogólny obszar ciała hipotecznego Czernichów (l. 288), będący własnością funduszu krajowego, składający się z dwóch gmin katastralnych: Czernichów i Ktokoczyn, wynosi:

według protokołu odbioru z r. 1881	218 hekt.	2965 m ²
„ katastru z r. 1890	237 „	1415 „
„ zeznania do fasyi ekwiwal. z r. 1901	231 „	4096 „

Różnice w datach ogólnego obszaru pochodzą skutkiem zmian, ubytków, sprzedaży, jakie miały miejsce w ciągu ostatnich lat dwudziestu. Na podstawie zeznania do fasyi ekwiwalentowej z r. 1901 z ogólnego obszaru 231 hekt. 4096 m² przypada:

	Ilość parcel	Obszar w hekt. m ²	%
na rolę	22	35 2359	15
„ łąki	1	11 8122	4.7
„ pastwiska	—	—	—
„ wikle	8	29 7736	13
„ las i zalesienia	8	137 0683	60
„ nieużytki			
i kamieniołomy	14	4 1175	1.7
„ ogrody i park	10	5 5015	2.2
„ drogi	4	0 6283	0.3

	Ilość parcel	Obszar w hekt. m ²	%
„ wały	3	2 4000	1.1
„ rowy i wody	5	3 5560	1.6
„ place pod budyn.	8	0 4476	0.2
„ dziedzińce	3	0 6207	0.3
„ plac jarmarczny	1	0 2481	0.1

Razem	88	231 4096	100
-------	----	----------	-----

Z powyższego zestawienia wynika, że folwark Czernichowski ma stosunkowo za mało pól ornych, zaledwie 35 hektarów, w czem 17 hekt. pól gorszych „na Żakowcu“, zanadto oddalonych od folwarku. Przy samym folwarku „na Łazach“ i „na Stawach“ znajduje się wszystkiego razem tylko 18 hekt. Jak na gospodarstwo przy średniej szkole rolniczej obszar pól jest stanowczo za mały. Z tej przyczyny byłoby może wskazaniem

zastanowić się bliżej nad projektem dokupna 7 hektarów pola „na Pasiekach“ bezpośrednio sąsiadującego z polami folwarcznymi. Kawałek ten możnaby nabyć stosunkowo za niewysoką cenę najwyżej 900—1000 K za hektar, czyli 6 do 7.000 K za cały kawałek.

Łąk posiada folwark wprawdzie około 12 hektarów, jednakże położone są daleko od folwarku „na Kłokoczyńcu“, nie posiadają przystępu żadnego; prócz tego znajdując się w terenie zalewowym co roku są kilkakrotnie pod wodą, z tych powodów gospodarstwo folwarczemu nie przynosząc żadnego pożytku, są stale wydzierżawiane i to za dość wysokim czynszem 1.200 K. Nasuwa się zatem projekt sprzedaży tych łąk lub też wzięcie ich pod kulturę wikla. Wśród miejscowych włościan nie brakłoby chętnych nabywców na łąki kłokoczyńskie, którzyby gotowi byli zapłacić nawet ponad ich rzeczywistą wartość. Projekt sprzedaży łąk łączy się z projektem dokupna pól „na Pasiekach“.

Folwark w Czernichowie odczuwa natomiast bardzo brak pastwiska. Dla krów i wychowu jałownika byłoby bardzo pożądane, chociażby niewielkie 1 do 2 hektarów pastwisko, położone w bliskości folwarku. Możliwość temu zaradzić przez wyrównanie dołów za cegielnią i dołączenie kawałka z sąsiedniego pola, jednakże wyrównanie terenu poceglanego wymagałoby znacznie większych kosztów.

Wiklina posiada folwark stosunkowo dość znaczny obszar, bo około 30 hektarów, przyczem wiklina czernichowska ma nawet za granicą kraju, zwłaszcza w Niemczech, renomę pierwszorzędną jakości. Z tego źródła spodziewać się można z każdym rokiem większego dochodu, zważywszy, że cena wikliny idzie w górę, a kultury jej w Czernichowie są obecnie już racjonalniej odnawiane. Do końca r. 1906 wiąże nas kontrakt z obecnym dzierżawcą p. Lanerem, na rzecz którego za zezwoleniem Wydziału krajowego przelał swoje prawa kontraktowe dotychczasowy ich dzierżawca, p. Oborski. Z chwilą wygaśnięcia kontraktu spodziewa się Wydział krajowy ze sprzedaży wikla uzyskiwać większe dochody. Dochód w tej pozycji budżetu folwarcznego na r. 1905 podnieśliśmy już nawet o 500 K, w porównaniu z r. 1904. Natomiast przy wydatkach na cele utrzymania kultur wikli (Rubr. II. poz. 15.) przenieśliśmy nadzwyczajny kredyt 500 K przeznaczony co roku na odnawianie kultur do kredytu zwyczajnego, gdyż chcąc, aby kultury wiklinowe stale się rozwijały i przynosiły coraz większe dochody, potrzeba roboty odnawiającej prowadzić bez przerwy co roku.

Największa część z ogólnego obszaru folwarku, bo 137 hekt., czyli 60% przypada na las. Las Czernichowski pomimo, że w przeważnej części znajduje się w glebie nieurodzajnej, piaszczystej, dzięki umiejętnemu prowadzeniu ich przez p. Remina, wzrasta pod względem wartości i zapewnia na przyszłość, jeśli nie wyższy, to ustalony dochód. Zwłaszcza kultury zaprowadzone w latach 1900, 1901 i 1902 rozwinęły się bardzo pomyslnie.

Z rozmyślu nad temi sprawami, odnoszącymi się do gospodarstwa folwarcznego w Czernichowie, zatrzymaliśmy się dłużej i omówiliśmy je szczegółowiej, gdyż po uporządkowaniu Zakładu Czernichowskiego i postawieniu zwłaszcza internatu na tej wyżynie, na jakiej się dziś znajduje, nadeszła odpowiednia chwila, aby i gospodarstwo folwarczne uporządkować, podnieść i udoskonalic. Jeżeli bowiem szkoła rolnicza ma być zakładem wzorowo prowadzonym, to liczyć musi więcej na współdziałanie tak ważnego czynnika, jakim przy szkole rolniczej powinien być folwark wzorowo prowadzony.

O folwarku Czernichowskim nie można było tego dotychczas powiedzieć; zdaje jednak, że dzięki wkładowi skutecznym w ostatnich latach i na folwarku, przedewszystkiem skutkiem zmiany administratora, gospodarstwo w Czernichowie zdążać będzie odtąd stale do osiągnięcia pewnej doskonałości. Znać już w ostatnim roku tę zmianę na lepsze, na razie mogła się ona ujawnić dopiero w zaprowadzeniu większego porządku na obszarze folwarcznym i w staranniejszej uprawie roli.

Zdając Wys. Sejmowi sprawozdanie o folwarku, nie możemy pominąć szczegółów o powodzi, jaka nawiedziła i Czernichów w r. 1903, choćby tylko ograniczyć się przyszło do podania rozmiarów tej klęski i podać do wiadomości Wys. Sejmu zarządzenia, jakie z tego powodu Wydział krajowy uznał za stosowne wydać. Czernichów był i w r. 1902 nawiedzony powodzią, przecież następna powódź w r. 1903 przybrała o wiele większe rozmiary i wyrządziła bez porównania znacznie większe szkody, nie tylko na polach, ale

niemniej w budynkach zakładowych i folwarcznych, wreszcie w parku, jak to już poprzednio wspomnieliśmy.

Według szczegółowego sprawozdania Dyrekcyi nadesłanego zaraz po powodzi, okazało się, że folwark ze zbiorów, nie wiele może się spodziewać w r. 1903, w najlepszym razie uratuje 130 ctn. siana i 25 ctn. owsa, resztę na potrzeby folwarku wypadnie dokupić częściowo jeszcze w r. 1903 przeważnie jednak na wiosnę r. 1904. Potrzebę dokupna słomy, siana, owsa, otręb i ziemniaków, aż do nowego zbioru, obliczyła Dyrekcyja w tem sprawozdaniu na 8.370 K. Po znacznem zredukowaniu tego obrachunku, upoważnił Wydział krajowy Dyrekcyę, w razie koniecznej potrzeby przekroczyć do końca roku 1903 kredyt na zakupno słomy o 500 K, na zakupno nasion o 300 K. Resztę zaś zapotrzebowania wstawiono do preliminarza folwarku na r. 1904, mianowicie:

w Rubr. I. poz. 3. na dokupno nasion	800 K
„ „ „ „ 5. „ „ słomy i karmy	4.000 „

któreto dodatkowe kredyty Wysoki Sejm uchwalił.

Nadto upoważnił Wydział krajowy Dyrekcyę do udzielenia zapomóg służbie w wysokości 300 K i do wynagrodzenia za zatopione ogrody 360 K. Szkody wyrządzone przez powódź w budynkach folwarcznych, w ogrodzeniach i ściekach, naprawione zostały kosztem 570 K, o jaką to kwotę musiał być przekroczony kredyt w Rubr. I. poz. 7. budżetu na r. 1903.

Do preliminarza folwarku na r. 1905 wstawiliśmy następujące drobniejsze wydatki nadzwyczajne: w Rubr. I. poz. 2 β) 200 K na sprawienie nowych tyk dla chmielarni, poz. 6. tej samej rubryki 300 K na zakupno beczkowitzu i poz. 7., na danie nowego wiązania dachowego w krowiarni 400 K.

Wreszcie okazała się potrzeba wstawienia nowej pozycyi mianowicie „na utrzymanie zaprzysiężonego strażnika obszaru dworskiego w Czernichowie“. Potrzebny na ten cel kredyt w wysokości 600 K wstawiliśmy po połowie do budżetu szkolnego i folwarcznego. Przyjęcie zaprzysiężonego strażnika okazało się potrzebnem, z powodu coraz liczniejszych szkód wyrządzanych w polu i na obejściu folwacznem, jak niemniej i dla bezpieczeństwa osób przynależnych do Zakładu i ich rodzin, które napastowane były przez awanturnicze jednostki, niepokojące od jakiegoś czasu ludność w Czernichowie. Skutkiem uzaleń na te stosunki domagał się Wydział powiatowy krakowski od Dyrekcyi przyjęcia takiego zaprzysiężonego strażnika.

Na podstawie powyższego sprawozdania Wysoki Sejm uchwalić raczy:

I. Sejm przyjmuje do wiadomości sprawozdanie Wydziału krajowego o krajowej średniej szkole rolniczej i o folwarku w Czernichowie.

II. Sejm zatwierdza zarządzenie Wydziału krajowego w sprawie rozpoczęcia budowy domu dla funkcyonaryuszy szkolnych w Czernichowie kosztem 50.000 K i wstawia na ten cel w Rubr. VI. poz. 37. budżetu kraj. szkoły Czernichowskiej na r. 1905 resztę potrzebnego do budowy kredytu w kwocie 30.000 K.

III. Sejm wzywa c. k. Rząd, aby się przyczynił do kosztów budowy domu dla funkcyonaryuszów kraj. średniej szkoły rolniczej w Czernichowie subwencyą w wysokości 50% kosztów budowy.

Z Rady Wydziału krajowego Król. Galicyi i Lodomeryl wraz z Wielkiem Księstwem Krakowskiem.

Marszałek krajowy:

S. Badeni, w. r.

Sprawozdawca:

Dr. Tadeusz Pilat, w. r.

Członek Wydziału kraj.

Sprawozdanie

Dyrekcji kraj. szkoły rolniczej w Czernichowie za rok szkolny 1901/2.

W roku szkolnym 1901/2 nie zaszła w szkole żadna, dalej idąca zmiana. Pilność uczniów, pozostawiająca w poszczególnych wypadkach jeszcze wiele do życzenia, na ogół biorąc była nie najgorszą. Jak już w poprzednich sprawozdaniach zaznaczono, największym szkopułem nauczania z jednej, a uczenia się z drugiej strony, jest nierówność przygotowania u kandydatów, wstępujących do szkoły. To też od dłuższego czasu lat daje się skonstatować fakt, objawiający się zresztą sporadycznie i w innych zakładach naukowych, że zarówno pilność jak i ogólne rezultaty nauki najlepszymi są u uczniów kursu III. — najgorszymi u uczniów kursu I. Oto kilka dat na stwierdzenie tego spostrzeżenia:

W roku 1896/7	z 30 uczniów I. kursu przeszło na kurs II. tylko 18 czyli 60%
" 1897/8	" 14 " " " " " " " " " " 10 " 71 "
" 1899/900	" 18 " " " " " " " " " " 10 " 72 "
" 1900/901	" 19 " " " " " " " " " " 13 " 68 "
" 1901/2	" 13 " " " " " " " " " " 8 " 61 "

W roku 1896/7	z 12 uczniów kursu III. złożyło egzamin główny 12 czyli 100%
" 1897/8	" 11 " " " " " " " " " " 11 " 100 "
" 1899/900	" 10 " " " " " " " " " " 10 " 100 "
" 1900/901	" 6 " " " " " " " " " " 6 " 100 "
" 1901/2	" 11 " " " " " " " " " " 11 " 100 "

Dla rzetelnego ocenienia tych cyfr trzeba jeszcze wziąć w rachubę i ten fakt, że gdy pilność uczniów kursu II. i III. wzrasta widocznie od drugiego półrocza każdego roku, na kursie I. właśnie od tej chwili maleje, bo uczniowie źle przygotowani, widząc niemożliwość sprostania zadaniu, opuszczają ręce najkompletniej i naturalnie w szkole takiej, jak Czernichowska, połączonej z internatem, a co za tem idzie, nauką we wspólnych salach, są balastem i wprost przeszkodą dla innych, chcących rzetelnie pracować.

Chcąc to złe, nurtujące w szkole ominąć, chcąc doprowadzić do tego, aby zaledwie kilka procentów z zapisanych na kurs I. szkoły odpadało, a 90 i wyżej procentów szkołę z dobrym skutkiem kończyło; chcąc jednym słowem, wydajność korzyści szkoły Czernichowskiej podnieść i upewnić, należałoby obok trzech kursów fachowych istniejących obecnie, stworzyć kurs przygotowawczy, spełniający w najobszerniejszym znaczeniu swe zadanie, określone jasno swą nazwą.

Taki kurs przygotowawczy pozwoliłby wyróżnić materiały, mający wstąpić do szkoły fachowej; pozwoliłby ocenić zdolność i pracowitość uczniów przed rozpoczęciem nauki zawodowej, zmniejszyłby przeciążenie w przedmiotach ogólnie kształcących na korzyść nauki przedmiotów fachowych w pozostałych trzech latach i pozwolił na rozszerzenie ćwiczeń praktycznych, nie obniżając bynajmniej poziomu nauki teoretycznej. Uczniowie mniej zdolni, słabiej rozwinięci, a pracowici mogliby o wiele łatwiej i z większą dla siebie korzyścią szkołę ukończyć, a ci, co dla braku zdolności lub pilności nie uzyskaliby przejścia na kurs I. szkoły fachowej, mogliby z małą stratą czasu, bo najwyżej jednego roku, przenieść się do innych zakładów naukowych, więcej odpowiadających ich zdolnościom i usposobieniu. Dziś zdarza się niemal co roku, że z żalem nieuzasadnionym zresztą do szkoły muszą ją opuszczać tacy, co bez skutku przesiadzieli dwa lata na kursie I., albo dwa na I., a rok, lub dwa na II. również bez skutku. Od takich ofiar kurs przygotowawczy uwolniłby szkołę raz na zawsze, bo skoroby spełnił swe zadanie dobrze, to do wyjątków by należeli ci, co z dobrem przygotowaniem wstąpiwszy na kurs I. fachowy, nie mogliby ukończyć szkoły.

Jeżeli ta myśl reformy nauki w szkole Czernichowskiej znajdzie uznanie u Wydziału krajowego i Wysokiego Sejmu, to opracowanie jej w szczegółach może być w ciągu jednego roku przygotowanym.

Kwestya zachowania się uczniów, w miarę co roku zyskiwanych dla tego celu środków, postępuje z rokiem każdym ku lepszemu i jeżeli Wysoki Sejm, upewniając byt materialny naukowego kierunku szkoły, nie odmówi swej ofiarności na cele wychowawcze, to piony tych ofiar nie dadzą długo na siebie czekać. Dotąd wykonane lub zaprojektowane zaczątki w tej doniosłej sprawie wydały rezultaty nie do pogardzenia.

Kuratorya szkoły.

1. Antoni hr. Wodzicki, c. k. tajny Radca, marszałek pow. Chrzanowskiego, poseł na Sejm i do Rady państwa, właściciel dóbr, prezes Kuratoryi szkoły;
 2. Kazimierz Laskowski, delegat c. k. Namiestnictwa, c. k. Radca dworu i c. k. podkomorzy, członek Kuratoryi szkoły ¹⁾;
 2. Adam Fedorowicz, Dr. praw, delegat c. k. Namiestnictwa w Krakowie, c. k. Radca dworu i c. k. podkomorzy, właściciel dóbr, członek Kuratoryi szkoły i c. k. komisarz rządowy dla egzaminów głównych ²⁾;
 3. Witold Milieski, Dr. praw, właściciel dóbr, członek Kuratoryi szkoły.
 4. Stanisław hr. Badeni, właściciel dóbr, zastępca członka Kuratoryi szkoły;
 5. vacat;
 6. vacat;
- Jan Skalski, kasyer Rady powiatowej w Krakowie, sekretarz Kuratoryi szkoły.

Grono nauczycielskie.

Skład grona nauczycielskiego nie uległ żadnej zmianie i był następujący:

Dyrektor.

1. Jan Feliks Sikorski, dypl. agronom, b. asystent i docent krajowej wyższej szkoły rolniczej w Dublinach, nauczyciel rolnictwa i chemii rolnej, przewodniczący

¹⁾ ustąpił z dniem 25. października 1901 r.

²⁾ mianowany przez c. k. Namiestnictwo w d. czerwca 1902.

kolegium nauczycielskiego, przełożony internatu i zakładów krajowych w Czernichowie, zawiadowca muzeum i pracowni rolniczej, udzielał nauki w 7 godzinach tygodniowo w półroczu zimowym, a w 8 godzinach, w letniem.

Profesorowie.

2. Ks. Władysław Jelonek, kapelan i katecheta, kanonik exp., nauczyciel religii i języka polskiego, prefekt internatu szkolnego, zawiadowca kaplicy zakładowej i biblioteki szkolnej, udzielał nauki w 11 godzinach tygodniowo w półroczu zimowym, a w 10 godzinach w letniem.

3. Ludwik Birkenmajer, Dr. fil., członek koresp. Akademii Umiejętności w Krakowie, członek c. k. komisji fizyograficznej, nadzw. profesor c. k. Uniwersytetu Jagiellońskiego, nauczyciel matematyki i fizyki wraz z meteorologią i klimatologią, zawiadowca gabinetu fizycznego i miejscowej stacji meteorologicznej, udzielał nauki w 11 godzinach tygodniowo w półroczu zimowym, a w 8 godzinach, w letniem.

4. Konrad Kuhl, inżynier architekt, b. asystent c. k. szkoły politechnicznej we Lwowie i c. k. szkoły realnej we Lwowie, nauczyciel rysunków, budownictwa wiejskiego, melioracji i mechaniki rolniczej, zawiadowca muzeum mechaniki i budownictwa wiejskiego, udzielał nauki w 10 godzinach tygodniowo w półroczu zimowym a w 10 w letniem.

5. Leon Nowakowski, Dr. fil., b. nauczyciel szkół średnich rząd. w Królestwie Polskiem, b. kierownik szkoły technicznej w Lublinie, nauczyciel botaniki, zoologii, mineralogii i geologii, zawiadowca zbiorów przyrodniczych i ogrodu botanicznego szkolnego, udzielał nauki w 9 godzinach tygodniowo w półroczu zimowym, a w 10 godzinach, w letniem.

6. Mikołaj Wojciechowski, b. kierownik kraj. niższej szkoły rolniczej w Kobiernicach, nauczyciel administracji i organizacji gospodarstw oraz ekonomii społecznej, udzielał nauki w 10 godzinach tygodniowo w półroczu zimowym, a w 9 godzinach, w letniem.

7. Kornel Radziewanowski, inżynier-technolog, b. asystent katedry chemii przy c. k. Uniwersytecie Jagiellońskim w Krakowie, nauczyciel chemii i technologii, zawiadowca pracowni chemicznej i technologicznej, udzielał nauki w 11 godzinach tygodniowo w półroczu zimowym i w 11 godzinach, w letniem.

8. Karol Malsburg, b. docent kraj. wyższej szkoły rolniczej w Dublanach, nauczyciel hodowli zwierząt, mleczarstwa i rybactwa oraz anatomii i fizjologii zwierząt, zawiadowca muzeum hodowlanego, udzielał nauki w 11 godzinach tygodniowo w półroczu zimowym, a w 10 godzinach, w letniem.

9. Leszek Dziama, b. suplent c. k. gimnazjum Franciszka Józefa we Lwowie i św. Jacka w Krakowie, nauczyciel języka polskiego, niemieckiego, historii i geografii, zawiadowca zbiorów geograficznych, udzielał nauki w 13 godzinach tygodniowo w półroczu zimowym, a w 12 godzinach, w letniem.

10. Stefan Surzycki, Dr. fil., nauczyciel rolnictwa, rachunkowości i statystyki rolniczej, zawiadujący ogrodem demonstracyjnym, udzielał nauki w 9 godzinach tygodniowo w półroczu zimowym, a w 12 godzinach, w letniem.

Docenci.

11. Stanisław Remin, zarządca lasów hr. Tenczyńskiego, nauczyciel encyklopedyi leśnictwa, zawiadowca zbiorów dla nauki leśnictwa i administrator gospodarstwa lasowego w Czernichowie, udzielał nauki w 3 godzinach tygodniowo w półroczu letniem.

12. Alojzy Rużyczka, zawiadowca ogrodu pomologicznego i warzywnego, chmielarni i kultur koszykarskiej w Czernichowie, nauczyciel sadownictwa i warzywnictwa, oraz uprawy chmielu i łoży koszykarskiej, udzielał nauki w 2 godzinach tygodniowo w półroczu letniem.

13. Kazimierz Rutkowski, Dr. med., c. k. weterynarz powiatowy, nauczyciel weterynaryi, udzielał nauki w 2 godzinach tygodniowo przez obydwa półrocza.

Nauczyciel instruktor do robót praktycznych.

14. Władysław Ancuta, zawiadowca folwarku w Czernichowie, nauczyciel zajęć praktycznych, udzielał praktyki gospodarskiej w 6 godzinach tygodniowo w półroczu zimowym i w 6 godzinach, w letniem.

Prefekci internatu.

1. Mieczysław Różański, b. nauczyciel szkół ludowych, b. nauczyciel kraj. niższej szkoły rolniczej w Kobiernicach, nauczyciel gimnastyki i szermierki, prefekt internatu.

2. Jan Piętka, b. suplent c. k. gimnazjum św. Jacka i c. k. szkoły realnej w Krakowie, prefekt internatu.

Lekarz zakładowy.

Gustaw Malinowski, Dr. med., zarządzający infirmaryą szkolną.

Kancelarya Dyrekcji.

Dyrektor: J. F. Sikorski, j. w.

Kasyer: Jan Terlikiewicz.

Pisarz: Maryan Skalski¹⁾

Wizyty Zakładu.

W okresie roku szkolnego 1901/2 zwiedzili szkołę następujący przedstawiciele Władz szkolnych:

11, 12, 13 i 14 lipca 1902, Dr. Ignacy Szyszyłowicz, radca Wydziału krajowego.

11. lipca 1902, Dr. W. Milieski, członek Kuratoryi szkoły.

12. lipca 1902 Dr. A. Fedorowicz, c. k. delegat Namiestnictwa i Stanisław hr. Badeni, zastępca członka Kuratoryi szkoły.

Ważniejsze rozporządzenia Władz szkolnych.

Rozporządzeniem z dnia 22. XI. 1901 do l. 73.963 Wydział krajowy zezwala na użycie 100 K z funduszu, zostającego w zawiadywaniu Kuratoryi szkoły, jako subwencji na wydawnictwo kursów litografowanych botaniki dla uczniów I. i II. kursu.

Pismem z d. 9. I. 1902 do l. 10031/901 Wydział krajowy, uwzględniając motyw Dyrekcji szkoły przedstawione w piśmie z d. 8. listopada 1900 l. 817 i opinię Kuratoryi szkoły, przedłożoną w piśmie z d. 6. II. 1901, postanawia „rozszerzyć prawo przyjmowania kandydatów do szkoły Czernichowskiej ze względu na ich wiek, aż do 20 lat“.

„Niemniej uwzględniając tę okoliczność, że wśród zgłaszających się uczniów do szkoły Czernichowskiej znaczna liczba pochodzi zwykle z poza granic kraju, i że ci nie są w możności wykazać się świadectwami z ukończenia 4 klas tutejszych szkół średnich, postanawia Wydział krajowy na przyszłość zezwolić na przyjmowanie takich kandydatów do szkoły bez egzaminu wstępnego, o ile tylko wykazą się dobrem świadectwem z ukończenia niższego gimnazjum lub innego równorzędnego zakładu naukowego zagranicznego“.

¹⁾ ustąpił z posady z niem 30. czerwca 1902 r.

Pismem z dnia 27. maja 1902 do l. 36.149 Wydział krajowy zawiadamia Dyrekcję, że z fundacji śp. N. Jeleńskiego wyznaczone są na bieżący rok szkolny trzy nagrody pieniężne dla uczniów kończących szkołę. Rozporządzeniem z 3. I. 1902 l. 85.460/901 Wydział krajowy uwalnia od opłaty czesnego za I. półrocze roku szkolnego 1901/2 uczniów 13.

Rozporządzeniem z 13. VI. 1902 l. 39.434 Wydział krajowy uwalnia od opłaty czesnego za II. półrocze r. szkol. 1901/2 uczniów 14.

Sprawy osobiste.

P. Alojzy Rużyczka, zawiadowca ogrodu pomologicznego szkolnego otrzymał od komitetu wystawy owoców w Wiedniu medal srebrny i dyplom honorowy za znakomite owoce.

Dekretem z 21. marca 1902 do l. 19.487 Wydział krajowy mianuje p. Jana Piętkę stałym prefektem internatu.

Dekretem z 10. stycznia 1902 do l. 1.589 Wydział krajowy przyznaje p. Alojzemu Rużyczce trzecie pięciolecie od 1. stycznia 1902.

Pismem z 9. czerwca 1902 do l. 37.664 Wydział krajowy udziela czterotygodniowego urlopu choremu prof. Dr. Surzyckiemu.

Dekretem z 13. VI. 1902 do l. 40.700 Wydział krajowy przyznaje prof. K. Kuhlowi drugie pięciolecie począwszy od 25. maja 1902 r.

Dekretem z 13. VI. 1902 do l. 40.701 Wydział krajowy przyznaje p. J. Terlikiewiczowi, kasyerowi zakładu, pierwsze pięciolecie począwszy od 1. czerwca 1902 r.

Pismem z 20. VI. 1902 do l. 41.303 Wydział krajowy zawiadamia Dyrekcję, że c. k. Namiestnictwo zamianowało delegatem c. k. rządu do Kurataryi szkoły i c. k. komisarzem rządowym dla głównych egzaminów Dr. Adama Fedorowicza, c. k. delegata Namiestnictwa w Krakowie, c. k. Radcę dworu i c. k. podkomorzego.

Prace grona nauczycielskiego.

Grono nauczycielskie odbyło w r. szkol. 1901/2 ogółem posiedzeń 16, z czego 11 zwyczajnych i 5 nadzwyczajnych. Na pierwszych zajmowało się grono klasyfikacją uczniów i przedstawianiem zasługujących na to uczniów do uwolnienia od czesnego i na stypendya. Na posiedzeniach nadzwyczajnych omawiano sprawę pożegnania ustępującego z Kurataryi delegata K. Laskowskiego, sprawę rozdziału dotacji bibliotecznej na poszczególne działy oraz zawotowano projekt do preliminarza na rok 1903 w dziale dotacji na eksperymenta, muzea, laboratoria oraz bibliotekę.

Frekwencya uczniów.

Daty, dotyczące liczby uczniów, ich wyznania, pochodzenia, wieku, przygotowania nankowego przed wstąpieniem do szkoły, egzaminów i pobieranych stypendyów, przedstawiają się w sposób następujący:

1. Zapisano z początkiem roku szkolnego 1901/2:

na kurs	I.	19
"	"	II.	17
"	"	III.	11

Razem 47 czyli o 7 więcej niż

w r. szkol. 1900/901.

2. Z tego było:	a)	religii rzymsko-katolickiej	.	45
	b)	" ormiańsko-katolickiej	.	1
	c)	" grecko-katolickiej	.	1

3. Według zawodu rodziców było:

Synów a) właścicieli ziemskich	32	czyli	68·08%
b) dzierżawców dóbr	2	"	4·25 "
c) prywatnych urzędników	5	"	10·63 "
d) urzędników krajowych lub państwowych	2	"	4·25 "
e) przemysłowców	2	"	4·25 "
f) właścicieli posiadłości miejskich	1	"	2·12 "
g) innych zawodów	3	"	6·38 "
	<u>Razem</u>		47

4. Wiek uczniów zapisanych:

na kursie I, z pomiędzy 19 uczniów:

miało 16 lat skończonych	2	czyli	10·52%
" 17 " "	4	"	21·05 "
" 18 " "	9	"	52·63 "
" 19 " "	2	"	10·52 "
" 20 " "	2	"	10·52 "

na kursie II, z pomiędzy 17 uczniów:

miało 18 lat skończonych	2	czyli	11·76%
" 19 " "	5	"	29·41 "
" 20 " "	8	"	47·05 "
" 21 " "	2	"	11·76 "

na kursie III, z pomiędzy 11 uczniów:

miało 19 lat skończonych	6	czyli	54·54%
" 20 " "	1	"	9·09 "
" 21 " "	3	"	27·27 "
" 22 " "	1	"	9·09 "

5. Kwalifikacje naukowe nowowstępujących uczniów:

z pomiędzy 19 uczniów zapisanych na kurs I, było:

a) repetentów	1	czyli	5·26%
b) z ukończonem niższem gimnazjum, lub niższą szkołą realną	9	"	47·31 "
c) z ukończoną 5 klasą gimnazjum, lub szkoły realnej	6	"	31·57 "
d) z prywatnej edukacji	3	"	15·78 "
	<u>Razem</u>		19

6. Przyjęto na kurs I. na podstawie:

a) przedłożonych świadectw szkolnych	10	czyli	52·63%
b) egzaminu wstępnego	9	"	47·37 "

7. Wystąpiło w ciągu roku szkolnego:

z kursu I.:

a) z powodu słabości	5
b) z powodu uchwały grona nauczycielskiego	1
	<u>Razem</u>
	6 pozostało 13

z kursu II.:

a) z powodu słabości	1
b) z powodu żądania rodziców	1
	<u>Razem</u>
	2 pozostało 15

8. Przystąpiło do egzaminów z końcem roku szkolnego:

na kursie I. z pozostałych 13	13	czyli	100·00%
na " II. z " 15	15	"	100·00 "
na kursie III. z " 11	11	"	100·00 "

9. Z 13 uczniów kursu I. złożyło przepisany egzamin:			
a) z wyszczególnieniem	2	czyli	15·38%
b) z postępem przejściowym	6	"	46·15 "
c) dopuszczono do egzaminu poprawczego po wakacjach	4	"	30·76 "
d) reprobowano z prawem powtarzania kursu I.	1	"	7·69 "
Razem	13.		
10. Z 15. uczniów kursu II. złożyło egzamin przejściowy:			
a) z postępem przejściowym	11	czyli	73·33 %
b) dopuszczono do egzaminu poprawczego po wakacjach	4	"	26·67 "
razem	15.		
11. Z 11 uczniów kursu III. złożyło egzamina roczne	11	czyli	100 %
12. Z 11 ukończonych uczniów III. kursu przystąpiło do egzaminu głównego	11	czyli	100 %
a) złożyło egzamin główny z wyszczególnieniem	2	czyli	18·18%
b) " " " z postępem dobrym	4	"	36·36 "
c) " " " " dostatecznym	5	"	45·45 "
razem	11.		

Stypendya.

Stypendya pobierało ogółem 16 uczniów, a mianowicie:

na kursie I. uczniów 3;

" " II. " 6;

" " III. " 7.

a) z fundacyi ś. p. Jana Maciąga o rocznych	600	K	3	stypendya	1800	K.
b) " " Tomasz Bodziocha o rocznych	200	"	6	"	1200	"
c) " " Napoleona Jeleńskiego o rocznych	400	"	5	"	2000	"
d) " " Prus-Petryczyna o rocznych	250	"	6	"	1500	"
				w łącznej sumie	6500	K.

Od opłaty czesnego uwolnił Wydział krajowy:

w I. półroczu 7 uczniów kursu III. i 6 uczniów kursu II., razem 13;

w II. półroczu 6 uczniów kursu III., 5 uczniów kursu II. i 3 uczniów kursu I.,

razem 14 uczniów.

Kronika szkoły.

W dniu 16. września 1901 r. odbyły się egzamina wstępne kandydatów, w dniu 17. września egzamina poprawcze i uzupełniające, w dniu 18. września odprawionem zostało uroczyste nabożeństwo w kaplicy szkolnej na rozpoczęcie roku szkolnego, a w dniu 19. września rozpoczęła się nauka.

Podobnie jak lat poprzednich uczniowie tutejszej szkoły przystępowali do św. spowiedzi w godzinach wolnych od lekcji w dniach 13, 14, 15. i 16. listopada, do wysłuchania której przybyli księża Zmartwychwstańcy: Ojciec superior Bakanowski i O. Witkowski. W dniach 22, 23, 24, 25 i 26 marca odbyły się w tutejszej szkole rekolekcje pod przewodnictwem O. superiora Bakanowskiego, a przy św. spowiedzi pomocnymi byli O. Witkowski i jak zawsze zresztą ks. kapelan Jelonek. Na zakończenie roku szkolnego odbyła się również spowiedź uczniów w godzinach wolnych od lekcji, której słuchali O. Witkowski i ks. kapelan Jelonek w dniach 26, 27 i 28 czerwca 1902.

W roku szkolnym 1901/2, podobnie zresztą jak lat ubiegłych, młodzież tutejsza urozmaicała sobie życie internatowe urządzeniem przedstawień amatorskich, które się odbyły w dniu 13. października i 26. października 1901, oraz wieczorków literacko-muzycznych, które się odbyły w dniu 23. listopada i 14. grudnia 1901.

W dniu 30. listopada odbył się doroczny obchód rocznicy listopadowego powstania i wieczór Mickiewiczowski. W nader gustownie i efektownie udekorowanej na ten cel sali rekreacyjnej zgromadziło się liczne grono gości miejscowych i zamiejscowych wraz ze wszystkimi uczniami, profesorami i ich rodzinami. Podniosły nastrój całego bardzo artystycznego programu wieczoru, wypełniły prócz odczytu, wygłoszonego przez ucznia III. kursu Wacława Boskiego i mowy, wypowiedzianej do młodzieży przez ks. kapelana Jelonka, deklamacje, odegranie przez uczniów sceny IV. z III. aktu z „Kordyana” Słowackiego, oraz niepowседневnie produkcje muzyczne, dzięki współdziałaniu artystek i artystów amatorów z poza granic Czernichowa.

W dniu 2. lutego odbył się tradycyjalny wieczór z tańcami w sali rekreacyjnej, przybranej w stylu zakopiańskim. Dzięki inicjatywie prefekta p. Piętki i dobranych z grona uczniów współdekoratorów, szara i więcej niż skromna sala rekreacyjna przybrała naprawdę szatę sali balowej. Tradycyjalnie ochocza zabawa trwała, jak zawsze, do białego ranka.

W dniu 20. lutego nauki nie było, natomiast odprawionem zostało solenne nabożeństwo w kościele parafialnym ku uczczeniu 25-letniej rocznicy pontyfikatu J. Św. Leona XIII, a w dniu 23. lutego profesor L. Dziama wobec zgromadzonej młodzieży i zaproszonych gości wygłosił pięknie opracowany i głębszy w swej treści odczyt p. t. „Z życia Leona XIII”.

W dniu 3. maja 1902, bawiący w gościnie w Czernichowie prof. Juliusz Mikiaszewski, przychyliwszy się chętnie do prośby Dyrektora i ks. kapelana Jelonka, wygłosił wobec zgromadzonych uczniów i profesorów z ich rodzinami okolicznościowy wykład „O znaczeniu konstytucji 3. maja”. Znany w szerokich kołach Krakowa pedagog i wymowny prelegent wzbudził w gronie zebranych słuchaczy rzetelny entuzjazm, to też oklaskom i szczerym a serdecznym podziękowaniami nie było końca.

Wprowadzone od lat dwóch odczyty uczniów na temat wybrany lub podany z publiczną nad ich treścią dyskusją aklimatyzują się i wydają owoce. W r. szkoln. 1901/2 odbyło się 6 takich odczytów.

W dniu 17. listopada 1901 odczyt „O znaczeniu wapna dla roli”, wygłosił uczeń III. kursu Franciszek Rupniewski.

W dniu 24. listopada 1901 odczyt „Jak się objawia brak wapna w ziemi i jak mu zaradzić”, wygłosił uczeń III. kursu Andrzej Zbrozek.

W dniu 1. lutego 1902, odczyt „Jak radzić brakowi paszy i słomy” wygłosił uczeń III. kursu Józef Rapacki.

W dniu 15. marca 1902, odczyt „Anelli — Słowackiego”, wygłosił uczeń II. kursu Antoni Rudnicki.

W dniu 27. kwietnia 1901 odczyt „O zielonych pognojach” wygłosił uczeń III. kursu Zbigniew Szaniawski.

W dniu 4. maja 1902 odczyt „O oborniku” wygłosił uczeń II. kursu Witold Plewiński.

W roku szkolnym 1901/2 odbyło się 7 wycieczek naukowych z uczniami II. i III. kursu.

W dniu 4. i 5. października 1901 uczniowie III. kursu pod przewodnictwem prof. Malsburga, Radziewanowskiego i Dr. Surzyckiego zwiedzili majątek Osiek p. Oskara Rudzińskiego i słynną hodowlę ziemniaków w Nowej wsi p. H. Dołkowskiego.

W tymże czasie uczniowie kursu II. z dyrektorem Sikorskim odbyli wycieczkę bonitacyjną do Frywałdu i Dębnika.

W dniu 11. października 1901 uczniowie III. kursu pod przewodnictwem prof. Malsburga zwiedzili jarmark koński w Krakowie.

W dniu 15. kwietnia 1902 uczniowie III. kursu pod przewodnictwem prof. Radziewanowskiego zwiedzili gorzelnię w majątku Piekary p. Dr. W. Mileskiego, kwatera szkoły.

W dniu 17. kwietnia 1902 uczniowie III. kursu pod przewodnictwem prof. Radziewanowskiego odbyli wycieczkę dla zwiedzenia browaru w Skawinie.

W dniu 30. kwietnia i 1. maja 1902 uczniowie kursu II. i III. pod przewodnictwem dyr. Sikorskiego i prof. Kubla zwiedzili wystawę i konkurs narzędzi rolniczych w Przeworsku, oraz cukrownię tamże.

W dniu 5. maja uczniowie kursu III. pod przewodnictwem prof. Malsburga zwiedzili stajnie i obory w dobrach krzeszowickich.

Ponieważ wszystkie powyżej wymienione majątki zwiedzała szkoła tutejsza w poprzednich latach i opisy środków demonstrowanych znalazły już miejsce w poprzednich sprawozdaniach Dyrekcyi, tutaj więc powtarzane nie będą, natomiast na tem miejscu raz jeszcze Dyrekcyja szkoły wyraża serdeczne podziękowanie wszystkim P. T. Właścicielom majątków, lub zwiedzanych Instytucyi za łaskawe zezwolenie zwiedzenia oraz gościnne przyjęcie, a P. T. Zawiadowcom poszczególnych gałęzi gospodarstw, lub zakładów przemysłowych za trudy i uprzejme objaśnienia.

W dniu 8, 9. i 10. maja prefekt Piętka zorganizował dla kilkunastu uczniów tutejszej szkoły wycieczkę do Zakopanego i Tatr, niestety pogoda niezupełnie sprzyjała turystom.

W dniach 11, 13. i 14. lutego 1902 odbyły się egzamina półroczne z przedmiotów w tym czasie ukończonych a mianowicie: z chemii ogólnej, fizjologii roślin i anatomii i fizjologii zwierząt na kursie II., oraz z technologii rolniczej i ustaw agrarych na kursie III. Do egzaminów na kursie II. przystąpiło 16 uczniów, z tych jeden otrzymał pozwolenie poprawki po wakacjach z fizjologii roślin i jeden z anatomii i fizjologii zwierząt, a dwóch z chemii. Reszta otrzymała stopnie przejściowe. Na kursie III. z 11 uczniów przystępujących do egzaminów, wszyscy 11 otrzymali stopnie przejściowe. Termin egzaminów rocznych został w roku szkolnym 1901/2 przez Wydział krajowy skrócony o 2 dni tak, że rok szkolny skończył się nie 14. ale 12. lipca, a egzamina odbywały się od 1—12 lipca.

W dniu 9. lipca odbyła się roczna klasyfikacya uczniów, a w dniu 10. lipca po uroczystem nabożeństwie w kaplicy zakładowej, Dyrektor w obecności gospodarzy kursów rozdał świadectwa szkolne uczniom I. i II. kursu.

Z 13. uczniów kursu I. promowani na kurs II.:

1. Mieczysław Agopsowicz z wyszczególnieniem, 2. Piotr Dziewanowski, 3. Józef Garczyński, 4. Tadeusz Karwicki, 5. Antoni Młodzianowski, 6. Stanisław Stupnicki, 7. Kazimierz Szulc z wyszczególnieniem, 8. Ludwik Żurowski.

Czterem pozwolono składać egzamin poprawczy po wakacjach, a jednego reprobowano z prawem powtarzania.

Z 15. uczniów kursu II. promowani na kurs III:

1. Tadeusz Biernawski, 2. Jan Dąbrowski, 3. Antoni Kocięcki, 4. Zygmunt Lober, 5. Władysław Massalski, 6. Stefan Mieczkowski, 7. Jan Mikutowicz, 8. Antoni Rudnicki, 9. Stanisław Skórzewski, 10. Jan Turski, 11. Kazimierz Wróblewski.

Czterem pozwolono składać egzamin poprawczy po wakacjach.

Do egzaminu głównego w dniu 11. i 12. lipca przystąpiło 11 uczniów. Przy egzaminie tym prócz komisji egzaminacyjnej, złożonej z Dyrektora, jako przewodniczącego i trzech profesorów obecni byli: Dr. Adam Fedorowicz, c. k. Radca dworu, jako komisarz rządowy; Dr. J. Szyszyłowicz, Radca Wydziału krajowego, jako jego delegat; Dr. W. Mileski, członek Kuratoryi i Stanisław hr. Badeni, zastępca członka Kuratoryi.

Egzamin główny złożyli:

1. Witołd Białosuknia z Warszawy;
2. Wacław Boski z Wojsławic, z wyszczególnieniem,
3. Władysław Jarzębski z Jazdowic,
4. Roman Pers z Nowego Sącza,
5. Witołd Plewiński z Dąbrowy,
6. Henryk Ponikiewski z Przewodowa,
7. Józef Rapacki z Bochorzyna,
8. Franciszek Rupniewski z Janowic, z wyszczególnieniem,
9. Artur Rzewuski z Jarosławia,
10. Zbigniew Szaniawski z Karpowic,
11. Andrzej Zbrożek z Rudek.

Po odbytej klasyfikacji delegat Kuratorji Stanisław hr. Badeni w myśl jedno-
głośnej uchwały komisji egzaminacyjnej wręczył I. nagrodę z fundacyi ś. p. Napoleona
Jeleńskiego p. Franciszkowi Rupniewskiemu, a II. i III. nagrodę p. Wacławowi Boskiemu,
jako uczniom, którzy prócz celujących postępów z nauk zasadniczych i zawodowych,
odznaczyli się w nauce historii z literatury polskiej.

W myśl §. 20. statutu organizacyjnego szkoły uzyskali w ubiegłym roku szkol-
nym świadectwa główne po odbytej praktyce następujący ukończeni uczniowie szkoły
Czernichowskiej:

1. Zygmunt Trzcński	ukończył	szkołę	w roku	1899.
2. Stefan Bagieński	"	"	"	1900.
3. Jan Stasiniewicz	"	"	"	1894.
4. Jerzy Rupniewski	"	"	"	1893.
5. Gustaw Godlewski	"	"	"	1900.
6. Ignacy Kowalski	"	"	"	1900.
7. Franciszek Lipeż	"	"	"	1897.

Zbiory, muzea i pracownie.

I. Pracownia chemii ogólnej i technologii.

W pracowni chemicznej ćwiczyli się uczniowie kursu I. i II. Ci ostatni odbywali
ćwiczenia w jakościowem badaniu na ciała złożone, występujące bądź w roli, bądź w na-
wozach. Ćwiczenia te odbywały się w dwóch godzinach tygodniowo przez półrocze
zimowe.

Prócz tego w godzinach tych odbywały się repetytorya z chemii nieorganicznej
i organicznej. W półroczu letniem uczniowie I. kursu pracowali po 4 godziny tygodniowo,
a ćwiczenia ich polegały na wykrywaniu pojedynczych zasad i kwasów a pod koniec na
badaniu jakościowem sztucznie przygotowanych mieszanin soli mineralnych.

Prócz tego przez obydwa półrocza uczniowie kursu III. w zimowem, a uczniowie
kursu II. w letniem półroczu obecnymi byli na demonstracyach lub ćwiczeniach z tech-
nologii rolniczej.

2. Zbiory dla nauk przyrodniczych.

Ważniejsze zakupno do tego muzeum stanowiło: 8 modeli gipsowych zwierząt
niższych oraz 120 gatunków minerałów i 100 gatunków skamieniałości.

3. Muzeum rolnicze i pracownia rolnicza.

Dla zbiorów tego muzeum zakupiono 12 modeli buraków cukrowych i pastew-
nych, 12 modeli buraków wadliwie rozwiniętych; modele rzepy, topinambura i marchwi;
przedstawienie metamorfozy przechodzenia piasków w piaskowce i naodwrot, wreszcie
4 modele gipsowe nawodniania łąk. Dla pracowni rolniczej zakupiono gazometr z cynko-
wej blachy, granometr i wagę hydrostatyczną. Prócz tego jak zawsze potrzebne szkło
i odczynniki.

W pracowni rolniczej uczniowie II. i III. kursu odbywają ćwiczenia przez oby-
dwa półrocza po 2 godziny tygodniowo, o ile nie idą na demonstracje w pole.

4. Pole doświadczalne.

Prócz uprawy poletek demonstracyjnych z różnemi kulturami dla obznajomienia
z niemi uczniów, prowadzą się w dalszym ciągu kultury aklimatyzacyjne, oraz kultury
dla poznania użyteczności nowych odmian. Dla krajowej stacyi botaniczno-rolniczej we
Lwowie uprawia się w dalszym ciągu trzy parcele koniczyny czerwonej, pochodzenia
amerykańskiego, oraz 16 gatunków traw.

5. Muzeum narzędzi rolniczych.

W ubiegłym roku do zbiorów tego muzeum zakupiono z fabryki H. Cegielskiego w Poznaniu: pług dwuskibowy „Record“; podwójny walec pierścieniowy; spulchniacz o 5 radlicach i parnik „Reforma“.

6. Biblioteka i czasopisma.

W roku szkolnym 1900/901 zawierała biblioteka dzieł 2991, w roku 1901/2 przybyło w działach:

	dzieł	tomów
I. Teologia i filozofia	1	1
II. Pedagogika	1	1
III. Język, literatura i sztuka	18	25
IV. Beletrystyka	50	76
V. Historia powszechna i polska	22	33
VI. Geografia	2	2
VIII. Nauki przyrodnicze	22	23
IX. Gospodarstwo wiejskie	47	48
XI. Weterynaryja	5	5
XIII. Ekonomia społecz., statystyka, prawo	21	22
XIV. Podręczniki szkolne	6	6
XV. Wydawnictwa peryodyczne	9	9
XVI. Atlasy	1	1
	<hr/>	<hr/>
	razem 205	252

tym sposobem z końcem roku szkolnego 1901/2 zawiera biblioteka 3.196 dzieł, tomów około 4.000.

Jak w poprzednich latach, tak i w tym roku otrzymała biblioteka szkolna w darze od Akademii Umiejętności w Krakowie niektóre jej wydawnictwa, a od c. k. Ministerjum rolnictwa kilka pomniejszych wydawnictw i uzupełniający tom dzieła jubileuszowego: „Geschichte der oesterreichischen Land- und Forstwirtschaft und ihrer Industrie“.

Dział beletrystyczny powiększył się jak zawsze dzięki ofiarności prywatnej. Biblioteka szkolna, pomieszczona dotąd na korytarzu szkolnym, wymaga niezbędnie przeniesienia jej w odpowiednie miejsce, bo i cenne jej zbiory niszczone skutkiem pyłu dostającego się do szaf i praca w niej dla bibliotekarza jest w miesiącach zimowych wprost niemożliwą.

Sprawozdanie lekarza zakładowego.

Ubiegły rok szkolny zaznaczył się dwoma ważnymi przypadkami chorobowymi u młodzieży: bardzo ciężkim obustronnem zapaleniem płuc, trwającym przeszło miesiąc i krwiotokiem płucnym. Wypadki te o tyle są doniosłe dla administracyi Zakładu, że wystąpiły równocześnie, a lekarz wobec grożącego niebezpieczeństwa był zmuszony wezwać rodziny, umieszczenie których napotkało na bardzo wielkie trudności. Wypadek ten wykazał w całej pełni niedostatki urządzenia infirmaryi, oraz zbyt bliskie sąsiedztwo jej z kancelaryą Zakładu. Ciągły ruch w tej ostatniej przeszkadzał niezbędnemu dla chorych spokojowi, a rodziny chorych, nie mając się gdzie pomieścić, alterowały czynności kancelaryjne.

Prócz pomienionych było wiele schorzeń drobniejszych, a wogóle stwierdzić należy, że między nowowstępującymi w ostatnich latach coraz mniej trafia się zupełnie zdrowych i coraz częściej zachodzi konieczność wcześniejszego uwalniania i wyjazdu z Zakładu z powodu wyczerpania sił, lub zaostrzenia chronicznych chorób.

W końcu podnieść należy, iż na każdym kroku daje się odczuć brak dezynfektora, który prócz wielkiej usługi w razie epidemii, mógłby być bardzo użytecznym w tępieniu pasożytów dość silnie grasujących jeszcze w Zakładzie.

Z dotacyi przeznaczonych na wydatki infirmaryjne zakupiono w ubiegłym roku wannę nasiadową i sześć spluwaczek zamykanych.

Ogród warzywny.

W ogrodzie warzywnym jak zawsze uprawiano warzywa na potrzeby kuchni zakładowej, oraz na sprzedaż miejscową i zamiejscową; dochód tego ogrodu wyniósł 371 K 86 groszy.

Sad i szkółki.

W ubiegłym roku sprzedano drzewek i owoców za 110 K.

P. Traczewskiemu wysłano zrazów do szczepienia 1400 szt., wartości 84 K.

P. Golińskiemu wysłano zrazów do szczepienia 630 szt., wartości 36 K.

Zbiory ogrodnicze.

Dla założenia szkółek w celu ćwiczeń i demonstracji z uczniami zakupiono drzewek za 56 K i 20 gr., resztę dotacji przeznaczono na zakupno narzędzi niezbędnych do praktyki.

Chmielarnia.

Założona w r. 1899 nowa chmielarnia prosperuje dobrze.

Zeszłoroczny dochód z chmielarni wyniósł 720 K.

Plantacje wikliny.

W r. 1901 wobec przyznanej na ten cel dotacji splantowano i uregulowano ziemię pod kultury nowe na przestrzeni przeszło 3 morgów na Kępie. Na przestrzeni tej zasadzona wiklina rozwija się dobrze.

Dochód z wiklin w r. 1901 wyniósł 3334 K 60 gr.

Folwark.

Posucha wiosenna w r. 1901 wpłynęła ujemnie na plony, to też zbiory wypadły mało co lepiej niż w r. 1900.

Zebrano: pszenicy w ziarnie	.	.	50·27	q
żyta	"	"	8·80	"
jęczmienia	"	"	33·86	"
owsa	"	"	49·78	"
bobiku	"	"	8·00	"
ziemniaków (głabi)	.	.	218·00	"
buraków (korzeni)	.	.	690·00	"
marchwi (")	.	.	40·00	"
siana i koniczyny	.	.	244·00	"
" z mieszanek	.	.	30·00	"
końskiego zębu	.	.	30·00	"
zielonej paszy	.	.	600·00	"

Zebrane plony, służyły w części na ordynaryę, siew i karmę dla inwentarza. Wobec braku słomy i paszy zużyto całą dotację i przekroczono ją stosownie do polecenia Wydziału krajowego z d. 20. czerwca 1901 do l. 35.470 o kwotę blisko 600 K.

Stan obory prawie się nie zmienił. Udój roczny od 9 krów wynosił 15.260 l., z czego na karmę dla cieląt zużyto 972 l., resztę w ilości 14.288 l. sprzedano.

Stan obory w dniu 1. lipca 1901 wynosił	.	22 sztuk
przybyło z ocielenia	.	13 "
razem	.	<u>35 sztuk</u>
sprzedano	.	11 "
zginęło	.	1 "
razem	.	<u>12 "</u>
pozostało z 1. lipca 1902	.	23 sztuk

a w tem: 1 buhaj, 13 krów, 5 jałownika i 4 cielęta.

Stan fornalki z dniem 1. lipca 1901 wynosił 7 sztuk, wymieniano z dopłatą 2 sztuki

pozostaje z dniem 1. lipca 1902 sztuk 7.

Stan utrzymywanej dla demonstracji chlewni w dniu 1. lipca 1901 wynosił sztuk	.	3
przybyło z wyproszenia	.	17
razem	.	<u>20</u>
sprzedano	.	9

pozostaje z dniem 1. lipca 1902 11

Stan owiec demonstracyjnych z dniem 1. lipca 1901 wynosił 4 sztuk

przybyło z wykocenia	.	2 "
razem	.	<u>6 "</u>
zużyto do sekcji	.	1 "

pozostaje z dniem 1. lipca 1902 5 sztuk.

J. F. Sikorski w. r.

Sprawozdanie

Dyrekcji krajowej średniej szkoły rolniczej w Czernichowie
za rok szkolny 1902/3.

Napływ kandydatów do szkoły w roku szkolnym 1902/3 był tak znaczny, że mimo przyjęcia trzydziestu nowych uczniów na kurs I, co z trzema repetentami dało liczbę 33 uczniów na kursie I-ym, trzeba było kilku kandydatom miejsca odmówić.

Przyjęcie 33 uczniów na kurs I okazało się bardzo niepraktycznym i ujawniło szczupłość sal internatu i szkoły. Ani sala naukowa kursu I., ani sale wykładowe, ani wreszcie sala dla ćwiczeń w chemii nie są w stanie, bez widocznego uszczerbku dla celów nauki, pomieścić tak znacznej liczby uczniów. To też Dyrekcya, nauczona tem bardzo smutnem doświadczeniem, nie będzie mogła w przyszłości przyjmować na kurs I więcej jak 25—30 uczniów, biorąc w rachubę zmienną ilość uczniów kursu II. i III-go

Kuratorya szkoły.

1. Antoni hr. Wodzicki, c. k. tajny radca, marszałek powiatu chrzanowskiego, poseł na Sejm i do Rady państwa, właściciel dóbr, prezes Kuratoryi szkoły;
2. Adam Fedorowicz, dr. praw, delegat c. k. Namiestnictwa, c. k. radca dworu i c. k. podkomorzy, członek Kuratoryi szkoły;
3. Witołd Milieski, dr. praw, członek Wydziału Rady powiatowej krakowskiej, właściciel dóbr, członek Kuratoryi szkoły;
4. Stanisław hr. Badeni, członek Wydziału Rady powiatowej krakowskiej, właściciel dóbr, zastępca członka Kuratoryi szkoły;
5. Vacat;
6. Vacat;
7. Jan Skalski, kasyer Rady powiatowej w Krakowie, sekretarz Kuratoryi szkoły.

Grono nauczycielskie.

Dyrektor.

Jan Feliks Sikorski, dypl. agronom, b. asystent i docent krajowej wyższej szkoły rolniczej w Dublanach, nauczyciel rolnictwa i chemii rolnej, przewodniczący kolegium nauczycielskiego, przełożony internatu i zakładów krajowych w Czernichowie, zawiadowca muzeum i pracowni rolniczej, udzielał nauki w 7 godzinach tygodniowo w półroczu zimowym, a w 5 godzinach w letniem.

Profesorowie.

2. Ks. Władysław Jelonek, kapelan i katecheta, kanonik exp., nauczyciel religii i języka polskiego, prefekt internatu szkolnego, zawiadowca kaplicy zakładowej i biblioteki szkolnej, udzielał nauki w 9 godzinach tygodniowo w półroczu zimowym i letniem.
3. Ludwik Birkenmajer, dr. fil., członek koresp. Akademii Umiejętności w Krakowie, członek c. k. komisji fizyograficznej, nadzw. profesor c. k. Uniwersytetu Jagiellońskiego, nauczyciel matematyki i fizyki wraz z meteorologią i klimatologią, zawiadowca gabinetu fizycznego i miejscowej stacji meteorologicznej, udzielał nauki w 11 godzinach tygodniowo w półroczu zimowym, a w 8 godzinach w letniem.
4. Konrad Kuhl, inżynier architekt, b. asystent c. k. szkoły politechnicznej we Lwowie i c. k. szkoły realnej we Lwowie, nauczyciel rysunków, budownictwa wiejskiego, melioracji i mechaniki rolniczej, zawiadowca muzeum mechaniki i budownictwa wiejskiego, udzielał nauki w 10 godzinach tygodniowo w półroczu zimowym i letniem.
5. Leon Nowakowski, dr. fil., b. nauczyciel szkół średnich rząd. w Królestwie Polskiem, b. kierownik szkoły technicznej w Lublinie, nauczyciel botaniki, zoologii, mineralogii i geologii, zawiadowca zbiorów przyrodniczych i ogrodu botanicznego szkolnego, udzielał nauki w 9 godzinach tygodniowo w półroczu zimowym, a w 10 godzinach w letniem.
6. Mikołaj Wojciechowski, b. kierownik kraj. niższej szkoły rolniczej w Kobiernicach, nauczyciel administracji i organizacji gospodarstw, oryz ekonomii społecznej, udzielał nauki w 10 godzinach tygodniowo w półroczu zimowym, a w 9 godzinach w letniem.
7. Kornel Radziewanowski, inżynier technolog, b. asystent katedry chemii przy c. k. Uniwersytecie Jagiellońskim w Krakowie, nauczyciel chemii i technologii, zawiadowca pracowni chemicznej i technologicznej, udzielał nauki w 10 godzinach tygodniowo w półroczu zimowym i w 11 godzinach, w letniem.
8. Karol Malsburg, b. docent kraj. wyższej szkoły rolniczej w Dublanach, nauczyciel hodowli zwierząt, mleczarstwa i rybactwa oraz anatomii i fizjologii zwierząt, zawiadowca muzeum hodowlanego, udzielał nauki w 11 godzinach tygodniowo w półroczu zimowym, a w 10 godzinach, w letniem.
9. Leszek Dziama, b. suplent c. k. gimnazjum Franciszka Józefa we Lwowie i św. Jacka w Krakowie, nauczyciel języka polskiego, niemieckiego, historii i geografii, zawiadowca zbiorów geograficznych, udzielał nauki w 15 godzinach tygodniowo w półroczu zimowym, a w 12 godzinach, w letniem.
10. Stefan Surzycki, dr. fil., nauczyciel rolnictwa, rachunkowości i statystyki rolniczej, zawiadujący ogrodem demonstracyjnym, udzielał nauki w 9 godzinach tygodniowo w półroczu zimowym i w 13 godzinach, w letniem.

Docenci.

11. Stanisław Remin, zarządca lasów hr. Tenczyńskiego, nauczyciel encyklopedyi leśnictwa, zawiadowca zbiorów dla nauki leśnictwa i administrator gospodarstwa lasowego w Czernichowie, udzielał nauki w 3 godzinach tygodniowo w półroczu letniem.
12. Alojzy Rużyczka, zawiadowca ogrodu pomologicznego i warzywnego, chmielarni i kultur łoży koszykarskiej w Czernichowie, nauczyciel sadownictwa i warzywnictwa oraz uprawy chmielu i łoży koszykarskiej, udzielał nauki w 2 godzinach tygodniowo w półroczu letniem.
13. Kazimierz Rutkowski, dr. med., c. k. weterynarz powiatowy, nauczyciel weterynaryi, udzielał nauki w 2 godzinach tygodniowo przez obydwa półrocza.
14. Gustaw Malinowski, dr. med., lekarz zakładu, nauczyciel higieny i nauki pomocy w nagłych wypadkach, udzielał nauki w 1 godzinie tygodniowo w półroczu letniem.
15. Karol Bobrzyński, c. k. profesor gimnazjum w Podgórzu, nauczyciel śpiewu choralnego, udzielał nauki śpiewu w 4 godzinach tygodniowo przez obydwa półrocza.

Nauczycieli instruktorów do robót praktycznych.

16. Władysław Ancuta, zawiadowca folwarku w Czernichowie, nauczyciel zajęć praktycznych, udzielał praktyki gospodarskiej w 5 godzinach tygodniowo w półroczu zimowym i w 6 godzinach, w letniem.¹⁾

16a. Edward Kusché, dypl. agronom, zawiadowca folwarku w Czernichowie, nauczyciel do zajęć praktycznych, udzielał praktyki gospodarskiej w 6 godzinach tygodniowo w półroczu letniem.²⁾

Prefekci internatu.

1. Mieczysław Różański, b. nauczyciel szkół ludowych, b. nauczyciel krajowej niższej szkoły rolniczej w Kobiernicach, nauczyciel gimnastyki i szermierki, prefekt internatu.

2. Jan Piętka, b. suplent c. k. gimnazjum św. Jacka i c. k. szkoły realnej w Krakowie prefekt internatu.

Lekarz zakładowy.

Gustaw Malinowski, dr. med., zarządzający infirmaryą szkolną.

Kancelarya Dyrekcji.

Dyrektor: J. F. Sikorski j. w.

Kasyer: Jan Terlikiewicz.

Pisarz: Józef Kus.

Wizytacje Zakładu.

W ciągu roku szkolnego 1902/3 zwiedzili szkołę następujący przedstawiciele Władz szkolnych:

7. października 1902 Władysław Struszkiewicz, c. k. radca dworu, c. k. delegat Ministerjum rolnictwa.

11., 12., 13. i 14. lutego 1903 Dr. Ignacy Szyszyłowicz, radca Wydziału krajowego.

Maj 1903 Dr. Tadeusz Pilat, zastępca Marszałka krajowego, szef Departamentu III., c. k. radca dworu.

4. lipca 1903 Dr. Ignacy Szyszyłowicz, j. w.

13., 14., 15. lipca 1903 Dr. Ignacy Szyszyłowicz, j. w.

14. lipca 1903 Władysław Struszkiewicz, j. w.

14. lipca 1903 Dr. Witold Milieski, j. w.

Ważniejsze rozporządzenia Władz szkolnych.

Rozporządzeniem z d. 10. grudnia 1902 l. 90.510 Wydział krajowy nadaje 3 uczniom tutejszej szkoły stypendya z fundacji śp. Bodziocha.

Rozporządzeniem z 20. stycznia 1903 l. 4210 Wydział krajowy nadaje 3 uczniom tutejszej szkoły stypendya z fundacji śp. N. Jeleńskiego.

Rozporządzeniem z d. 7. stycznia 1903 l. 93.094/902 Wydział krajowy uwalnia od opłaty czesnego za I. półrocze r. szkol. 1902/3 10 uczniów tutejszej szkoły.

Pismem z 26. lutego 1903 l. 538 Kuratora szkoły udziela 5-dniowego urlopu dyrektorowi J. F. Sikorskiemu.

¹⁾ Od 1. kwietnia 1903 przeszedł na emeryturę.

²⁾ Poczawszy od 1. kwietnia 1903.

Rozporządzeniem z 8. marca 1903 l. 18.860 Wydział krajowy nadaje 3 uczniom tutejszej szkoły stypendya z fundacji śp. Prus Petryczyna.

Pismem z d. 31. marca 1903 l. 541 Kuratora szkoły zawiadamia o nadaniu 3 uczniom tutejszej szkoły stypendyów z fundacji śp. Jana Maciąga.

Pismem z d. 26. maja 1903 l. 44.214 Wydział krajowy asygnuje Kuratorowi szkoły 3 nagrody pieniężne dla ukończonych uczniów tutejszej szkoły z fundacji śp. Napoleona Jeleńskiego.

Pismem z dnia 27. maja 1903 l. 46.473 Wydział krajowy zawiadamia Dyrekcyę o nadaniu 1 stypendyum uczniowi tutejszej szkoły z fundacji śp. Agenora hr. Gołuchowskiego.

Rozporządzeniem z dnia 16. czerwca 1903 l. 51.657 Wydział krajowy uwalnia 14 uczniów tutejszej szkoły od opłaty czesnego za II. półrocze r. szkol. 1902/3.

Sprawy osobiste.

Dekretem z d. 29. sierpnia 1902 Wydział krajowy zamianował dr. G. Malinowskiego docentem higieny i nauki pomocy w nagłych wypadkach.

Pismem z dnia 12. września 1902 l. 61.264 Wydział krajowy przyznaje prefektowi internatu, p. M. Różańskiemu zapomogę w kwocie 100 K.

Rozporządzeniem z d. 10. października l. 71.943 Wydział krajowy zatwierdza układ Dyrekcyi z prof. Karolem Bobrzyńskim co do nauki śpiewu choralnego.

Dekretem z d. 31. października 1902 l. 77.514 Wydział krajowy przyznał 4 dodatki pięcioletni prof. dr. L. Birkenmajerowi.

Rozporządzeniem z d. 23. lutego 1903 l. 13.571 Wydział krajowy przeniósł na emeryturę p. W. Ancutę z d. 1. kwietnia 1903.

Dekretem z d. 11. marca 1903 l. 17.353 Wydział krajowy zamianował nauczycielem-instruktorem i administratorem folwarku p. Edwarda Kuschée, począwszy od 1. kwietnia 1903

Dekretem z d. 3. lipca 1903 l. 58.180 Wydział krajowy przyznał I-szy dodatek pięcioletni prof. K. Malsburgowi.

Prace grona nauczycielskiego.

W r. szkolnym 1902/3 grono nauczycielskie odbyło 21 posiedzeń, z czego 10 zwyczajnych, a 11 nadzwyczajnych. Na pierwszych zajmowało się grono klasyfikacją uczniów i przedstawieniem ich do stypendyów i uwolnienia od opłat czesnego; na nadzwyczajnych zajmowało się w dalszym ciągu opracowaniem regulaminów szkolnych, wypracowało memoriał w sprawie miejsc funduszowych w tutejszej szkole, wreszcie omawiało sprawę preliminarza budżetu na r. 1904.

Frekwencya uczniów.

Daty, dotyczące liczby uczniów, ich wyznania, pochodzenia, wieku, przygotowania naukowego przed wstąpieniem do szkoły, egzaminów i pobieranych stypendyów, przedstawiają się w następujący sposób:

1. Zapisano z początkiem roku szkolnego 1902/3

na kursie I.	.	.	.	33	uczniów
" "	II.	.	.	10	"
" "	III.	.	.	14	"
Razem .				57	uczniów,

czyli o 10 więcej niż na rok szkolny 1901/2.

2. Z tego było :	a) religii rzymsko-katolickiej	55
	b) " ormiańsko-katolickiej	1
	c) " grecko-katolickiej	1

3. Według zawodu rodziców było:

synów	a) właścicieli ziemskich	40	czyli	70 17%
	b) dzierżawców dóbr ziemskich	4	"	7 01 "
	c) prywatnych urzędników	2	"	3 50 "
	d) urzędników krajowych lub państwowych	7	"	12 28 "
	e) przemysłowców	1	"	1 70 "
	f) właścicieli posiadłości miejskich	—	"	— "
	g) innych zawodów	3	"	5 26 "
	Razem	57		

4. Wiek uczniów zapisanych:

Na kursie I., z pomiędzy 33 uczniów:

miało	16 lat skończonych	4	czyli	12 12%
"	17 " " "	11	"	33 33 "
"	18 " " "	8	"	24 24 "
"	19 " " "	3	"	9 09 "
"	20 " " "	4	"	12 12 "
"	21 " " "	3	"	9 09 "

Na kursie II. z pomiędzy 10 uczniów zapisanych:

miało	18 lat skończonych	3	czyli	30%
"	19 " " "	4	"	40 "
"	20 " " "	1	"	10 "
"	21 " " "	2	"	20 "

Na kursie III. z pomiędzy 14 uczniów zapisanych:

miało	19 lat skończonych	2	czyli	14 28%
"	20 " " "	4	"	28 56 "
"	21 " " "	6	"	42 85 "
"	22 " " "	2	"	14 28 "

5. Kwalifikacje naukowe nowowstępujących uczniów:

Z pomiędzy 33 zapisanych na kurs I. było:

a)	repetentów	4	czyli	12 12%
b)	z ukończonym niższem gimn. lub niższą szkołą realną	19	"	57 57 "
c)	z ukończoną 5 klasą gimn. lub szkoły realnej	4	"	12 12 "
d)	" " 6 " " " " "	1	"	3 03 "
e)	z prywatnej edukacji	5	"	15 15 "

6. Przyjęto na kurs I. na podstawie:

a)	przedłożonych świadectw	26	czyli	78 78%
b)	egzaminu wstępnego	7	"	22 22 "

7. Wystąpiło w ciągu roku szkolnego:

Z kursu I.:

a)	z powodu słabości	3
b)	z powodów rodzinnych	2
c)	z powodu uchwały grona nauczycielskiego	2

Razem . 7, pozostało 26.

- Z kursu II. żaden pozostało 10
 Z kursu III. :
 a) z powodu słabości 1, pozostało 13.
8. Przystąpiło do egzaminów z końcem roku szkolnego :
na kursie I. z pozostałych	26	.	.	.	26	czyli	100%
" " II.	10	.	.	.	10	"	100 "
" " III.	13	.	.	.	13	"	100 "
9. Z 26 uczniów kursu I. złożyło przepisany egzamin :
a) z odznaczeniem	3	czyli	11·53%
b) z postępem dobrym	16	"	61·53 "
c) dopuszczono do egzaminu popraw. po wakac.	4	"	15·38 "
d) reprobowano z prawem powtarzania kursu I-go	3	"	11·53 "
10. Z 10 uczniów kursu II. złożyło egzamin :
a) z odznaczeniem	2	czyli	20%
b) z postępem dobrym	6	"	60 "
c) dopuszczono do egzaminu popraw. po wakacjach	2	"	20 "
11. Z 13 uczniów kursu III. złożyło egzamina roczne 13 czyli 100%
12. Z 13 ukończonych uczniów kursu III. złożyło egzamin główny :
a) z postępem dobrym	12	czyli	92·30%
b) pozwolono składać poprawkę po wakacjach .	1	"	7·70 "

S t y p e n d y a.

Stypendya pobierało ogółem 16 uczniów, a mianowicie :

na kursie I. uczniów	7
" " II. "	3
" " III. "	6
<hr/>	
a) z fundacji śp. Jana Maciąga o rocznych 600 K	3 styp. . 1.800 K
b) " " śp. Tomasza Bodziocha " 200 "	5 " . 1.000 "
c) " " śp. N. Jeleńskiego " 400 "	5 " . 2.000 "
d) " " śp. Prus Petryczyna " 250 "	6 " . 1.500 "
e) " " śp. Agen. hr. Gołuchowskiego 400 "	1 " . 400 "
<hr/>	
Razem 20 styp. w sumie 6.700 K.	

Od opłaty czesnego uwolnił Wydział krajowy :

w I. półroczu 4 uczniów kursu II. i 6 uczniów kursu III. razem 10
 " II. " 7 " " I. i 4 " " II. i 3 uczniów kursu
 III-go, razem 14 uczniów.

Kronika szkoły.

W dniach 15. i 16. września 1902 odbyły się egzamina poprawcze, w dniu 17. września egzamina wstępne, w dniu 18. września odbyło się uroczyste nabożeństwo na rozpoczęcie roku szkolnego, a w dniu 19. września 1902 rozpoczęła się nauka.

Podobnie jak co roku uczniowie tutejszej szkoły w dniach 14. i 15. listopada przystępowali do św. spowiedzi w godzinach pozalekcyjnych. Prócz ks. kapelana Jelonka do wysłuchania spowiedzi przybyli: ks. rektor Moszyński i ks. Witkowski ze Zgromadzenia OO. Zmartwychstańców.

W dniach 5., 6. i 7. kwietnia 1903 odbyły się nauki rekolekcyjne, które w tym roku wygłosił ks. gwardyan Janicki z klasztoru OO. Reformatorów, a przy słuchaniu św. spowiedzi czynni byli prócz ks. gwardyana Janickiego i ks. kapelana Jelonka, dwóch OO. tegoż zakonu. Wreszcie pod koniec roku szkolnego w dniach 29. i 30. czerwca słuchali św. spowiedzi ks. gwardyan Janicki i ks. kap. Jelonek.

Życie internatowe wychowanków Szkoły czernichowskiej w ubiegłym roku urozmaicały zabawy towarzyskie w sali rekreacyjnej, ślizgawka w niedokończonym, a więc jeszcze nie oddanym do użytku uczniów parku, większe spacery pod przewodnictwem dyr. Sikorskiego, ks. kap. Jelonka i prefektów pp. Piętki i Bóżańskiego, wreszcie wieczorki deklamacyjne, muzyczne i połączone z przedstawieniami amatorskimi, które odbyły się w dniach 18. października, 8. listopada 1902 i w dniu 24. marca 1903. Składki zebrane na tych wieczorkach od uczniów i zaproszonych gości użytymi zostały w części na pomnik Kościuszki w Krakowie, w części na gimnazjum Cieszyńskie i w części na pogorzalców Czernichowa.

W dniu 6. grudnia odbył się uroczysty wieczorek na pamiątkę powstania listopadowego i zarazem wieczór Mickiewiczowski. W pięknie i pomysłowo udekorowanej sali rekreacyjnej szkoły odbył się ten wieczór przy wyłącznym współudziale uczniów, a licznie zebranej publiczności. Produkcje deklamacyjne i muzyczne wypadły bardzo dobrze, a wybornie odegrana przez młodych amatorów scena więzienna z „Dziadów“ bardzo podniosłe oddziaływała na ton całej uroczystości, którą przemówieniem do młodzieży zakończył ks. kapelan Jelonek.

Wygłaszanie odczytów, połączonych z dyskusją, wprowadzone od lat trzech przeszło już w tradycję i w ubiegłym roku było również praktykowane.

Wobec zgromadzonych uczniów wszystkich trzech kursów i przy współudziale dyr. J. F. Sikorskiego i prof. dra Surzyckiego odbyły się następujące odczyty:

24. lutego 1903 uczeń III. kursu A. Rudnicki wygłosił odczyt p. t.: „Krażenie azotu w przyrodzie i znaczenie azotu dla rolnictwa“.

28. lutego 1903 uczeń III. kursu S. Skórzewski wygłosił odczyt p. t.: „O zielonych pognojach“.

14. marca 1903 uczeń III. kursu K. Wróblewski wygłosił odczyt p. t. „Chwasty i walka z nimi“.

15. marca 1903 uczeń A. Rudnicki wygłosił odczyt p. t.: „Krażenie i znaczenie bezwodnika kwasu węglowego w przyrodzie“.

W ciągu roku szkolnego 1902/3 uczniowie kursu III. odbyli 5 wycieczek naukowych.

W dniu 30. września 1902 pod przewodnictwem dyrektora J. F. Sikorskiego i prof. K. Kuhla odbyła się wycieczka na konkurs kartoflerek w Płaszowie.

W dniu 7. marca 1903 uczniowie III. kursu pod przewodnictwem prof. K. Radziewanowskiego zwiedzili gorzelnię w Piekarach, majątku Wgo Dra Witołda Milieskiego,

W dniu 10. marca 1903 uczniowie kursu III. pod przewodnictwem prof. K. Malsburga, zwiedzili jarmark na konie w Krakowie.

W dniach 2., 3. i 4. czerwca uczniowie III. kursu pod przewodnictwem prof. K. Malsburga, K. Radziewanowskiego i dr. S. Surzyckiego odbyli wycieczkę do Okocimia, własność WP. Goetz-Okocimskiego, Grodkowic, własność WP. S. Żeleńskiego i do Krakowa, gdzie zwiedzono ogród i pole doświadczalne na Prądniku Czerwonym, oraz Stację doświadczalną.

W Okocimiu zwiedzono naprzód browar, który jak wiadomo, odpowiada wszelkim wymaganiom nowoczesnej techniki. W dalszym ciągu zwiedzono gospodarstwo na folwarku „Browar Okocim“, „Dolny“ i „Porębę“, wreszcie stajnię pałacową. Prócz kultur polnych zwiedzono oborę Simentalską, chlewnię z rasą Yorkshire i konie zimnej krwi ciężarowe i krajowe robocze. Na folwarku „Dolnym“ zwiedzono owczarnię owiec Horodeńskich, a w „Porębie“ stadnię.

W Grodkowicach zwiedzono trzy folwarki. Prócz bardzo intensywnej i pięknej uprawy rolnej, bardzo interesującej rotacji pól i selekcyjnej hodowli żyta, pszenicy i owsa zwiedzono obszerne kultury torfowe dwójakiego typu: z przykrywką piaskową i bez przy-

krywki. W dziale hodowlanym zwiedzono oborę i jałownik Fryzów, mleczarnię i stajnię koni roboczych krajowych.

W Brzeziu zwiedzono gorzelnię.

W dniu 24. czerwca 1903 pod przewodnictwem prof. K. Malsburga i dra S. Suzyckiego uczniowie kursu III. zwiedzili gospodarstwo w Kryspinowie, własność WP. J. Skirlińskiego. Zwiedzono oborę rasy Szwyc, chlewnię, wołownię i stajnię fornalską, a w dalszym ciągu budynki gospodarskie, narzędzia rolnicze, kurniki, ogród warzywny, pieczarnię i suszarnię chmielu.

Wszystkim Panom Właścicielom i Zarządzającym, którzy nie szczędzili trudu i cennych informacji Dyrekcyja na tem miejscu składa serdeczne „Bóg zapłać“.

Egzamina roczne i główne odbyły się w roku szkolnym 1902/3 w terminie od 2. do 14. lipca.

W dniu 10. lipca odbyła się klasyfikacya roczna uczniów, a w dniu 11. lipca po uroczystem nabożeństwie na zakończenie roku szkolnego dyrektor szkoły w obecności gospodarzy kursów, rozdał świadectwa szkolne uczniom I. i II. kursu.

Z 26 uczniów kursu I. przeszło na kurs II. — 19, a mianowicie:

1. Antoni Czaplicki. 2. Wojciech Descours. 3. Franciszek Giżycki. 4. Floryan Grąbczewski. 5. Mirosław Grąbczewski. 6. Roman Grodecki. 7. Zygmunt Jankowski. 8. Czesław Jachniewicz. 9. Stefan Lelesz. 10. Stanisław Morawski, z odznaczeniem. 11. Maryan Nanowski. 12. Feliks Obłozza, z odznaczeniem. 13. Maksymilian Radziszewski. 14. Maryan Rudzki, z odznaczeniem. 15. Maryan Sapalski. 16. Paweł Szeremet. 17. Władysław Wojakowski. 18. Kazimierz Wolski. 19. Janusz Zdrodowski.

Czterem uczniom pozwolono składać poprawkę z jednego przedmiotu po wakacjach, trzech reprobowano z prawem powtarzania kursu I.

Z 10 uczniów kursu II. przeszło na kurs III. — 8, a mianowicie:

1. Mieczysław Agopsowicz, z odznaczeniem. 2. Piotr Dziewanowski. 3. Józef Garczyński. 4. Antoni Maślakiewicz. 5. Antoni Młodzianowski. 6. Stanisław Stupnicki. 7. Kazimierz Szulc, z odznaczeniem. 8. Ludwik Żurowski.

Dwom uczniom pozwolono składać poprawkę z jednego przedmiotu po wakacjach.

Do egzaminu głównego w dniu 13. i 14. lipca przystąpiło 13 uczniów. Przy egzaminie tym prócz dyrektora, jako przewodniczącego komisji egzaminacyjnej i trzech profesorów jako członków komisji, obecnymi byli: dr. J. Szyszyłowicz, radca Wydziału krajowego, jako delegat Wydziału krajowego, Władysław Struszkiewicz, c. k. radca dworu, jako delegat c. k. Ministerystwa rolnictwa i dr. Witold Milieski, członek Kuratorji szkoły, jako delegat Kuratorji.

Egzamin główny złożyli:

1. Tadeusz Biernacki z Wólki Domaszewskiej; 2. Jan Dąbrowski z Pogorzeli, 3. Antoni Kocięcki z Bromierzyka; 4. Zygmunt Lobert z Mławy; 5. Władysław Massalski z Czarnowa; 6. Stefan Mieczkowski z Sławkowa; 7. Jan Mikutowicz z Suchowczyc; 8. Antoni Rudnicki z Assugi; 9. Stanisław Skórzewski z Brudzewa; 10. Jan Turski z Żytowa; 11. Włodzimierz Wasilewski z Siemuszowy; 12. Kazimierz Wróblewski z Warszawy.

Jednemu pozwolono składać egzamin poprawczy z jednego przedmiotu po wakacjach.

W myśl §. 20. statutu organizacyjnego szkoły uzyskali w ubiegłym roku szkolnym „Świadectwo główne“ po odbytej praktyce, następujący ukończeni uczniowie szkoły czernichowskiej.

1. Tadeusz Zarzycki, który ukończył szkołę w r. 1901.
2. Stefan Kryński, który ukończył szkołę w r. 1900.

Zbiory, muzea i pracownie.

1. Pracownia chemii ogólnej i technologii.

W półroczu zimowym ćwiczyli się uczniowie kursu I. i II. po 2 godziny tygodniowo. Ci ostatni, jako już zaawansowani, odbywali ćwiczenia w jakościowym, a po części i ilościowym badaniu na ciała złożone, występujące bądź w soli, bądź w nawozach. W półroczu letnim ćwiczenia laboratoryjne uczniów I. kursu polegały na powtórzeniu reakcyi chemicznych ważniejszych soli nieorganicznych, na badaniu pojedynczych kwasów i zasad, wreszcie na badaniu ciał złożonych, zawierających składniki soli i nawozów.

Wobec zbyt ciasnego pomieszczenia w pracowni, ćwiczenia z I. kursem, szczególnie w I. półroczu, gdy było 33 uczniów, przedstawiały wielkie niedogodności. To samo dotyczy sali wykładowej chemii, która nie może pomieścić więcej nad 26 uczniów. Ćwiczenia technologiczne z kursem III. odbywały się w 2 godzinach tygodniowo w półroczu zimowym, a z kursem II. w 2 godzinach tygodniowo półrocza letniego.

Z ważniejszych nabytków do pracowni wymienić należy:

Lejek miedziany do filtrowania na gorąco, aspirator mosiężny i kociołek Pepina, prócz tego zakupiono, jak zawsze, znaczną ilość przetworów chemicznych i naczyń laboratoryjnych. Z dotacyi pracowni prenumeruje się w dalszym ciągu „Chemische Central-Blatt“ Arendta i „Berichte der deutschen chemischen Gesellschaft“.

2. Zbiory nauk przyrodniczych.

Do tego zbioru zakupiono z cenniejszych przedmiotów:

13 przecięć poprzecznych skóry, model oka, ucha, tchawicy, piersi, płuc, tułowia i głowy. Wszystko to z masy papierowej w cenie ogólnej 308 K.

3. Zbiory rolnicze i półko doświadczalne.

Do zbiorów przybyło 40 okazów roślin, (przeważnie odmian pszenic, jęczmionów, i owsów) w ramach za szkłem. Odmiany te wychodowano na półku doświadczalnym w roku 1902.

Z funduszków pracowni i muzeum prócz odczynników i szkieł, zakupiono 8 termometrów ziemnych w skrzyniach Lamontha dla badań temperatury ziemi.

Dla ułatwienia i przyspieszenia robót na półku doświadczalnym sprowadzono plewnik ręczny „Planet“.

Półko doświadczalne obsiane w bieżącym roku rozmaitemi odmianami roślin pastewnych, strączkowych i zbożowych, a prócz tego 7 odmianami nowych ziemniaków Dołkowskiego i 5 odmianami buraków pastewnych zostało doszczętnie zniszczone przez powódź. Jedynie niektóre parcele buraków tu i ówdzie dadzą jaki taki plon.

W pracowni rolniczej jak zawsze odbywały się ćwiczenia z uczniami kursu II. i III., o ile nie było demonstracyi w polu.

4. Muzeum narzędzi rolniczych.

W ubiegłym roku zakupiono siewnik do nawozów Schleera i wymieniono siewnik rzędowy Pracnera p. n. „Podripanka“ na siewnik tejże firmy p. n. „Buducnost“.

5. Muzeum hodowlane i mleczarskie.

Do zbiorów tych zakupiono: Scyoptikon fotograficzny, model Landsberga byka „Primigenius“, przyrząd odczyszczający do centryfugi „Alpha“ i maśluicę „Alpha“, a nadto uiszczono drugą i ostatnią ratę (500 K.) za mikroskop.

6. Biblioteka szkolna.

Z końcem roku szkolnego 1901/2 zawierała biblioteka szkolna 3.196 dzieł, a tomów około 4.000.

W roku szkolnym 1902/3 przybyło w działach:

II. Pedagogika	dzieł	1	tomów	1
III. Język, literatura i sztuka	"	9	"	9
IV. Beletrystyka	"	48	"	74
V. Historia powszechna i polska	"	11	"	11
VI. Geografia	"	1	"	1
VII. Matematyka	"	3	"	3
VIII. Nauki przyrodnicze	"	7	"	11
IX. Gospodarstwo wiejskie	"	31	"	31
XII. Inżynierya	"	4	"	5
XIII. Ekonomia, statystyka i prawo	"	28	"	29
XIV. Podręczniki szkolne	"	16	"	16
XV. Wydawnictwa peryodyczne	"	15	"	21
XVI. Rozmaitości	"	8	"	8
XVII. Atlasy	"	4	"	4

razem dzieł 187 tomów 225.

Tym sposobem z końcem roku szkolnego 1902/3 zawiera biblioteka szkolna dzieł 3.383. tomów około 4.225.

Podobnie jak lat poprzednich otrzymała biblioteka w darze niektóre wydawnictwa Wydziału krajowego, Akademii Umiejętności i c. k. Ministerjum rolnictwa. Dział IV. jak zawsze wykazuje przybytek dzięki ofiarności prywatnej.

Pamieszczenie biblioteki znajduje się ciągle jeszcze na kurytarzu szkolnym.

Sprawozdanie lekarza zakładowego.

Pod względem stanu zdrowia należy zaliczyć rok ubiegły do pomyślniejszych, prócz wielu bowiem drobnych wypadków chorobowych było zaledwie kilka cięższych i to przeważnie narządu oddechowego. Groźba jednak epidemii płonicy powtórzyła się w ubiegłym roku i wykazała po raz trzeci niedogodności należytego urządzenia infirmaryi. Skutkiem podejrzenia pięciu chorych o płonicę należało ich umieścić w sypialniach, co spowodowało wielkie zaburzenia w porządku domowym. Rok rocznie doświadczenie stwierdza nieodzowną potrzebę pokoju izolacyjnego, tudzież potrzebę sprawienia aparatu dezynfekcyjnego, którego brak zmusza do przeprowadzenia dezynfekcji rozpylaczami, a więc do pracy żmudnej, a zawsze niedostatecznej.

Wprowadzone po raz pierwszy wykłady higieny i nauki pomocy w nagłych wypadkach dały uczniom sposobność zapoznania się przynajmniej z zasadami głównymi tej nauki, skierowanemi szczególnie do stosunków życia wiejskiego.

Dotację infirmaryjną zużyto na zakupno naczyń i sprzętów bądź apteczki domowej, bądź infirmaryjnych.

Ogród warzywny.

W ogrodzie warzywnym jak zawsze uprawiano warzywa na potrzeby kuchni zakładowej i na sprzedaż miejscową i zamiejscową. Dochód wyniósł 260 K.

Sad i szkółki.

Rok nieurodzajny na owoce przyniósł w tym roku za owoce i drzewka sprzedane 180 K. Prócz tego wysłano p. Traczewskiemu na rozporządzenie Wydziału krajowego 1.750 sztuk zrazów wartości 100 K.

Zbiory ogrodnicze.

Z dotacji na to wyznaczonej zakupiono nożów ogrodniczych i drzewek do szkółek za kwotę 100 K.

Chmielarnia

Chmiel w roku zeszłym był zaledwie drugiej sorty i przyniósł dochodu tylko 180 K.

Plantacja wikliny.

Wobec odnowionej od lat dwóch dotacji na zakładanie nowych i pielęgnowanie starych kultur, zregulowano i założono wikliny nowe na przestrzeni około 4 morgów. Dochód z wikli wynosił 3.310 K.

Folwark.

Wobec wylewu w r. 1902 plony folwarku znacznie ucierpiały i przedstawiają się w następujący sposób:

Pszenicy: własnej produkcji	6.400 q	
remanent z 1. lipca 1902	<u>5·18</u> „	69·18 q
Żyta: własnej produkcji	33·65 q	
dokupiono	<u>11·00</u> „	44·65 „
Jęczmienia: własnej produkcji	35·01 q	
remanent z 1. sierpnia 1902	<u>13·46</u> „	48·47 „
Owsa: własnej produkcji	95·54 q	
remanent z 1. sierpnia 1902	11·57 „	
dokupiono	<u>48·00</u> „	155·11 „
Bobiku: własnej produkcji	10·41 q	
Ziemiaków: własnej produkcji	305·00 „	
Buraków: własnej produkcji	440·00 „	
Marchwi: własnej produkcji	40·00 „	
Sianakoniczyny: własnej produkcji	261·50 „	
remanent z 1. VII. 1902	1·00 „	
dokupiono	<u>71·95</u> „	
razem	<u>334·45</u> q.	

Zebrane plony służyły w części na ordynaryę i siew, w części na karmę dla inwentarzy. Brak słomy i paszy dał się bardzo odczuć, nie przekroczone jednak dotacji na ten cel przeznaczonej.

Stan obory prawie nie zmienił się. Udój roczny od średnio 11 krów, wynosił 16.988 l., z czego na karmę dla cieląt zużyto 1.981 l., resztę w ilości 15.007 l., sprzedano.

Przeciętna ilość mleka od jednej krowy wynosiła	1.544 kg.	
Stan obory z dnia 1. sierpnia 1902 wynosił sztuk		24
przybyło z ocielenia		<u>11</u>
razem		35

Sprawozdanie

Dyrekcji kraj. szkoły rolniczej w Czernichowie za rok szkolny
1903/4.

Liczny napływ kandydatów do szkoły, o czym wspominałem już w sprawozdaniu zeszłorocznym, ponowił się w r. szkol. 1903/4. Ponieważ zarówno internat jak i sale wykładowe nie mogą pomieścić więcej nad 60 uczniów, ponieważ na kurs III zapisało się 10 uczniów, na kurs II. 21 uczniów, a na kursie I, pozostało 5 repetentów, można więc było przyjąć na kurs I. tylko 24 nowych uczniów. Skutkiem tego blisko 30 zupełnie ukwalifikowanych kandydatów nie uzyskało przyjęcia do szkoły.

Kuratorya szkoły.

1. Antoni hr. Wodzicki, c. k. tajny Radca, marszałek powiatu Chrzanowskiego, poseł na Sejm krajowy i do Rady państwa, właściciel dóbr, prezes kuratorji szkoły;
2. Witołd Milewski, Dr. praw, członek Wydziału Rady powiatowej krakowskiej, właściciel dóbr, członek kuratorji szkoły;
3. Adam Fedorowicz, Dr. praw, delegat c. k. Namiestnictwa, c. k. Radca Dworu i c. k. podkomorzy, członek kuratorji szkoły;
4. Stanisław hr. Badeni, członek Wydziału Rady powiatowej krakowskiej, właściciel dóbr, zastępca członka kuratorji szkoły;
5. Vacat.
Jan Skalski, kasyer Rady powiatowej w Krakowie, sekretarz kuratorji szkoły.

Grono nauczycielskie.

Dyrektor.

1. Jan Feliks Sikorski, dypl. agronom, b. asystent i docent krajowej wyższej szkoły rolniczej w Dublanach, nauczyciel rolnictwa i chemii rolnej, przewodniczący kolegium nauczycielskiego, przełożony internatu i zakładów krajowych w Czernichowie, zawiadowca muzeum i pracowni rolniczej, udzielał nauki w 7 godzinach tygodniowo w półroczu zimowym, a w 6 godzinach, w letniem.

Profesorowie.

2. Ks. Władysław Jelonek, kapelan i katecheta, kanonik exp., nauczyciel religii i języka polskiego, prefekt internatu szkolnego, zawiadowca kaplicy zakładowej i biblioteki szkolnej, udzielał nauki w 11 godzinach tygodniowo w półroczu zimowym, a w 9 godzinach w letniem.

3. Ludwik Birkenmajer, Dr. fil., członek koresp. Akademii Umiejętności w Krakowie, członek c. k. komisji fizyograficznej, nadzwyczajny profesor c. k. Uniwersytetu Jagiellońskiego, nauczyciel matematyki i fizyki wraz z meteorologią i klimatologią, zawiadowca gabinetu fizycznego i miejscowej stacji meteorologicznej, udzielał nauki w 11 godzinach tygodniowo w półroczu zimowym, a w 8 godzinach, w letniem.

4. Konrad Kuhl, inżynier architekt, b. asystent c. k. szkoły politechnicznej we Lwowie i c. k. Szkoły realnej we Lwowie, nauczyciel rysunków, budownictwa wiejskiego, miernictwa, melioracji i mechaniki rolniczej, zawiadowca muzeum mechaniki i budownictwa wiejskiego, udzielał nauki w 10 godzinach tygodniowo w półroczu zimowym, a w 10 godzinach, w letniem.

5. Leon Nowakowski, Dr. fil., były nauczyciel szkół średnich rząd. w Królestwie Polskiem, b. kierownik szkoły technicznej w Lublinie, nauczyciel botaniki, zoologii, mineralogii i geologii, zawiadowca zbiorów przyrodniczych i ogrodu botanicznego szkolnego, udzielał nauki w 9 godzinach tygodniowo w półroczu zimowym, a w 10 godzinach, w letniem.

6. Mikołaj Wojciechowski, b. kierownik kraj. niższej szkoły rolniczej w Kobiernicach, nauczyciel administracji i organizacji gospodarstw oraz ekonomii społecznej, udzielał nauki w 10 godzinach tygodniowo w półroczu zimowym, a w 9 godzinach, w letniem.

7. Kornel Radziewanowski, inżynier-technolog, b. asystent katedry chemii przy c. k. Uniwersytecie Jagiellońskim w Krakowie, nauczyciel chemii i technologii, zawiadowca pracowni chemicznej, i technologicznej, udzielał nauki w 10 godzinach tygodniowo w półroczu zimowym i w 11 godzinach, w letniem.

8. Karol Malsburg, b. docent kraj. wyższej szkoły rolniczej w Dublanach, nauczyciel hodowli zwierząt, mleczarstwa i rybactwa oraz anatomii i fizjologii zwierząt, zawiadowca muzeum hodowlanego, udzielał nauki w 11 godzinach tygodniowo w półroczu zimowym, a w 10 godzinach, w letniem.

9. Leszek Dziama, b. suplent c. k. gimnazjum Franciszka Józefa we Lwowie i c. k. gimnazjum św. Jacka w Krakowie, nauczyciel języka polskiego, niemieckiego, historii i geografii, zawiadowca zbiorów geograficznych, udzielał nauki w 13 godzinach tygodniowo w półroczu zimowym, a w 12 godzinach, w letniem.

10. Stefan Surzycki, Dr. fil., nauczyciel rolnictwa, rachunkowości i statystyki rolniczej, zawiadujący ogrodem demonstracyjnym, udzielał nauki w 9 godzinach tygodniowo w półroczu zimowym i w 13 godzinach, w letniem.

Docenci.

11. Stanisław Remin, zarządca lasów hr. Tenczyńskiego, nauczyciel encyklopedyi leśnictwa, zawiadowca zbiorów dla nauki leśnictwa i administrator gospodarstwa lasowego w Czernichowie, udzielał nauki w 3 godzinach tygodniowo w półroczu letniem.

12. Alojzy Rużyczka, zawiadowca ogrodu pomologicznego i warzywnego, chmielarni i kultur łoży koszykarskiej w Czernichowie, nauczyciel sadownictwa i warzywnictwa, oraz uprawy chmielu i łoży koszykarskiej, udzielał nauki w 2 godzinach tygodniowo w półroczu letniem.

13. Kazimierz Rutkowski, Dr. med., c. k. weterynarz powiatowy, nauczyciel weterynaryi, udzielał nauki w 2 godzinach tygodniowo przez obydwa półrocza.

14. Gustaw Malinowski, Dr. medycyny, lekarz zakładu, nauczyciel higieny i nauki pomocy w nagłych wypadkach, udzielał nauki w 1 godzinie tygodniowo w półroczu letniem.

15. Karol Bobrzyński, c. k. profesor gimnazjum w Podgórzu, nauczyciel śpiewu choralnego, udzielał nauki śpiewu w 4 godzinach tygodniowo przez obydwa półrocza.

Nauczyciel instruktor do robót praktycznych.

16. Edward Kuschée, agronom, administrator folwarku w Czernichowie, nauczyciel zajęć praktycznych, udzielał praktyki gospodarskiej w 6 godzinach tygodniowo przez obydwa półrocza.

Prefekci internatu.

1. Mieczysław Rożański, b. nauczyciel szkół ludowych, b. nauczyciel kraj. niższej szkoły rolniczej w Kobiernicach, nauczyciel gimnastyki i szermierki, prefekt internatu.

2. Jan Piętka, b. suplent c. k. gimnazjum św. Jacka i c. k. szkoły realnej w Krakowie, prefekt internatu.

Lekarz zakładowy.

Gustaw Malinowski, Dr. medecyny, zarządzający infirmerią szkolną, j. w.

Kancelarya Dyrekcji.

Dyrektor: Jaz Feliks Sikorski j. w.

Kasyer: Jan Terlikiewicz.

Pisarz: Józef Kus, (opuścił posadę z dniem 1. maja 1904).

W i z y t a c y e Z a k ł a d u.

W ciągu roku szkolnego 1903/4 zwiedzili szkołę następujący przedstawiciele Władz szkolnych:

7. i 8. listopada 1903 Dr. Ignacy Szyszyłowicz, Radca Wydziału krajowego;

12. lutego 1904 Dr. Ignacy Szyszyłowicz j. w.

20—24. kwietnia 1904 Dr. Ignacy Szyszyłowicz j. w.

19. maja 1904 J. E. Stanisław hr. Badeni, Marszałek krajowy;

10. czerwca 1904 Dr. Lachowicz, Radca Cesarski, c. k. Inspektor sanitarny i Dr. Bielański, fizyk powiatu krakowskiego jako komisya sanitarna;

1. i 2. lipca 1904 Dr. Ignacy Szyszyłowicz j. w.

2. lipca 1904 Dr. S. Ramułt, c. k. sekretarz ministerjum rolnictwa;

13. lipca 1904 Dr. Witold Miliewski j. w.

14. lipca 1904 Dr. A. Fedorowicz j. w., Dr. Witold Miliewski j. w., Stanisław hr. Badeni j. w.

16. lipca 1904 J. E. baron Giovanelli, c. k. Minister rolnictwa, W. Struszkiewicz, c. k. Radca Dworu, Dr. A. Fedorowicz j. w., baron Sacken, Radca sekcyyjny c. k. Ministerstwa rolnictwa.

Ważniejsze rozporządzenia Władz szkolnych.

Rozporządzeniem z dnia 1. grudnia 1903 l. 58.698 Wydział krajowy zmienił §§. 30 i 31. „Przepisów szkolnych“ obostrzające kary za nieusprawiedliwione opóźnienie powrotu do szkoły uczniów po feryach.

Pismem z dnia 12. stycznia 1904 l. 119.127 Wydział krajowy uwolnił od opłaty czesnego za I. półrocze 12 uczniów.

Pismem z dnia 20. stycznia 1904 l. 5.210 Wydział krajowy nadał dwa opróznione stypendya z fundacyi ś. p. Jeleńskiego uczniom tutejszej szkoły.

Rozporządzeniem z 29. stycznia 1904 l. 9.462 Wydział krajowy zatwierdza wykreślenie dwóch uczniów w myśl §§. 30. i 31. Przepisów szkolnych.

Pismem z dnia 8. lutego 1904 l. 11.392 nadał Wydział krajowy uczniom tutejszym cztery stypendya z fundacyi ś. p. Bodziocha.

Pismem z dnia 17. lutego 1904 l. 16.994 i 16.995 nadał Wydział krajowy dwom uczniom tutejszym stypendya z fundacyi ś. p. Prus Petryczyna.

Pismem z dnia 1. marca 1904 l. 16.996 nadał Wydział krajowy jednemu uczniowi szkoły tutejszej stypendyum z fundacyi ś. p. Prus Petryczyna.

Pismem z dnia 23. kwietnia 1904 l. 30.896 Wydział krajowy przyjmuje do wiadomości ustąpienie z posady pisarza p. Józefa Kusa.

Pismem z dnia 12. czerwca 1904 l. 54.047 uwolnił Wydział krajowy od opłaty czesnego za II. półrocze 15 uczniów tutejszej szkoły.

Pismem z dnia 7. lipca 1904 l. 67.921 Wydział krajowy przesyła na ręce kuratorji szkoły trzy nagrody z fundacyi ś. p. Jeleńskiego dla ukończonych uczniów tutejszej szkoły.

Sprawy osobiste.

Pismem z dnia 1. marca 1904 l. 16.685 udzielił Wydział krajowy urlopu do dnia 1. kwietnia 1904 choremu profesorowi, Dr. Birkenmajerowi.

Dekretem z dnia 6. czerwca 1904 l. 52.341 przyznał Wydział krajowy trzeci dodatek pięcioletni profesorowi, Dr. Nowakowskiemu.

Prace grona nauczycielskiego.

W roku szkolnym 1903/4 odbyło grono 21 posiedzeń, z czego 11 zwyczajnych i 10 nadzwyczajnych. Na pierwszych zajmowało się grono klasyfikacją uczniów, poleceniem ich na stypendya i do uwolnienia od czesnego, na nadzwyczajnych zaś zajmowało się w dalszym ciągu opracowywaniem regulaminów szkolnych, ułożeniem preliminarza potrzeb szkolnych na rok 1905, wreszcie zmianą planu naukowego.

Frekwencya uczniów.

1. Zapisano z początkiem roku szkolnego 1903/4 :

na kursie	I.	.	.	.	29 uczniów.
" "	II.	.	.	.	21 "
" "	III.	.	.	.	10 "
				Razem	<u>60 uczniów.</u>

2. Z tego było a) religii rzymsko-katolickiej 57
 b) " ormiańsko-katolickiej 1
 c) " grecko-katolickiej 2

3. Według zawodów rodziców było :

synów a)	Właścicieli ziemskich	34	czyli 56·66%
" b)	dzierżawców dóbr ziemskich	4	" 6·66 "
" c)	prywatnych urzędników	6	" 10·00 "
" d)	urzędników krajowych lub państwowych 12	"	20·00 "
" e)	innych zawodów	4	" 6·66 "

4. Wiek uczniów zapisanych:

na kursie I. z pomiędzy 29 uczniów:

miało	16 lat	skończonych	.	.	.	2	czyli	6 89	%
"	17	"	"	.	.	6	"	20 68	"
"	18	"	"	.	.	11	"	37 93	"
"	19	"	"	.	.	6	"	20 68	"
"	20	"	"	.	.	2	"	6 89	"
"	21	"	"	.	.	2	"	6 89	"

na kursie II. z pomiędzy 21 uczniów:

miało	17 lat	ukończonych	.	.	.	3	czyli	14 25	%
"	18	"	"	.	.	6	"	28 57	"
"	19	"	"	.	.	6	"	28 57	"
"	20	"	"	.	.	1	"	4 76	"
"	21	"	"	.	.	3	"	14 25	"
"	22	"	"	.	.	2	"	9 52	"

na kursie III. z pomiędzy 10 uczniów:

miało	19 lat	ukończonych	.	.	.	3	czyli	30	%
"	20	"	"	.	.	5	"	50	"
"	22	"	"	.	.	2	"	20	"

5. Kwalifikacje naukowe nowowstępujących:

Z pomiędzy 29 zapisanych na kurs I. było:

a) repetentów	5	czyli	17 24	%
b) z ukończonem niższem gimnazjum lub niższą szkołą realną	16	"	55 27	"
c) z ukończoną 5 klasą gimnazjum lub szkoły realnej	4	"	13 79	"
d) z ukończoną 6 klasą gimnazjum lub szkoły realnej	4	"	13 79	"

6. Przyjęto na kurs I. na podstawie:

a) przedłożonych świadectw	29	czyli	100	%
b) egzaminu wstępnego	—	"	—	"

7. Wystąpiło w ciągu roku szkolnego:

Z kursu I.

a) z powodu słabości	3	
b) z powodu uchwały grona nauczycielskiego	1	
						Razem 4,	pozostało 25.

Z kursu II.

a) z powodu śmierci	1	
b) z powodów rodzinnych	1	
c) z powodu uchwały grona nauczycielskiego	1	
						Razem 3,	pozostało 18.

Z kursu III.

a) z powodów rodzinnych	1	
						Razem 1,	pozostało 9.

8. Przystąpiło do egzaminów rocznych:

Na kursie I. z pozostałych 25 uczniów	25	czyli	100	%
" " II. " " 18 "	18	"	100	"
" " III. " " 9 "	9	"	100	"

9. Z 25 uczniów kursu I. złożyło przepisany egzamin:
a) z odznaczeniem	1 czyli 4 %
b) z postępem dobrym	21 " 84 "
c) dopuszczono do egzaminu poprawczego po wakacjach z 1 przedmiotu	1 " 4 "
d) reprobowano z prawem powtarzania	2 " 8 "
10. Z 18 uczniów kursu II. złożyło przepisany egzamin:
a) z odznaczeniem	2 czyli 11·11 %
b) z postępem dobrym	15 " 83·33 "
c) dopuszczono do egzaminu poprawczego po wakacjach z 1 przedmiotu	1 " 5·55 "
11. Z 9 uczniów kursu III. a) złożyło przepisany egzamin 8, b) dopuszczono do egzaminu poprawczego po wakacjach z 1 przedmiotu 1.
12. Z 8 ukończonych uczniów III. kursu złożyło egzamin główny:
a) z odznaczeniem	3 czyli 37·50 %
b) z postępem dobrym	5 " 62·50 "

Stypendya.

Stypendya pobierało w r. szkolnym 1903/4 ogółem 17 uczniów a mianowicie

a) z fundacji ś. p. Jana Maciąga o rocznych	600 K 3 stypendya	1.800 K
b) " " Tomasza Bodziocha o rocznych	200 " 6 " "	1.200 "
c) " " Napoleona Jeleńskiego o rocznych	400 " 5 " "	2.000 "
d) " " Prus Petryczyna o rocznych	250 " 6 " "	1.500 "
e) " " Agenora hr. Gołuchowskiego o rocznych 400 " 1 " "		400 "
	razem 21 stypendyów	

w łącznej sumie 6.900 K.

Od opłaty czesnego uwolnił Wydział krajowy:

w I. półroczu 10 uczniów kursu II. i 2 uczniów kursu III.

w II. półroczu 5 " " I., 9 uczniów kursu II. i 2 uczniów kursu III.

Kronika szkoły.

Rok szkolny rozpoczął się z dniem 15. września 1903 r.

W dniu 15. i 16. września 1903 odbyły się egzamina poprawcze. W dniu 17. września miały się odbyć egzamina wstępne, które jednak odpadły wobec tego, że ani jeden z trzech kandydatów, dopuszczonych do tych egzaminów przez Wydział krajowy, nie zgłosił się na termin.

W dniu 18. września nastąpił zjazd uczniów i rozlokowanie ich, a w dniu 19. września po uroczystym nabożeństwie na rozpoczęcie roku szkolnego zaczęły się lekcje o godzinie 10 rano.

W dniu 10. października odbył się obchód 25 letniej rocznicy pracy nauczycielskiej profesora tutejszej szkoły, Dr. Ludwika Birkenmajera. Po nabożeństwie odprawionem na intencję jubilata, dyrektor wraz z deputacją od grona profesorów, urzędników szkoły i uczniów złożył jubilatowi serdeczne życzenia i doręczył gratulacyjne pismo Wydziału krajowego i kuratorji szkoły. Profesor K. Kuhl przemawiał imieniem grona nauczycielskiego i od urzędników szkoły a w imieniu uczniów przemawiał uczeń III. kursu, Kazimierz Szulc.

W dniu 17. października 1903 odbył się w sali rekreacyjnej wieczorek towarzyski, na którym uczniowie tutejszej szkoły odegrali dwie komedijki i wypowiadali monologi.

W dniu 7. listopada 1903 odbyło się w sali rekreacyjnej przedstawienie amatorskie, na którym uczniowie tutejszej szkoły odegrali 2 komedyjki.

W dniu 21. listopada 1903 odbył się w sali rekreacyjnej wieczorek, na którym uczniowie tutejszej szkoły wykonali śpiew choralny, a oprócz tego odegrali jedną komedijkę i wypowiedzieli kilka monologów.

W dniu 11. i 12. listopada 1903 odbyła się spowiedź uczniów, do wysłuchania której prócz X. kapelana W. Jelonka przybyli OO. Reformaci, a mianowicie O. gwardyan Zygmunt Janicki i O. Kamil z Krakowa.

W dniu 30. listopada 1903 odbyło się nabożeństwo za dusze poległych w roku 1831.

W dniu 5. grudnia 1903 w sali rekreacyjnej zakładu w obec licznie zebranej publiczności odbył się uroczysty wieczorek ku uczczeniu pamięci bohaterów nocy listopadowej i Adama Mickiewicza.

Na program wieczorku złożyły się: odczyt ucznia II. kursu Zygmunta Jankowskiego p. t. „Spółcześni“ Mickiewicza, przedstawienie amatorskie III. i IV. aktu z dramatu L. Rydla „Na zawsze“, resztę zaś wieczoru wypełniły śpiewy choralne i solowe oraz deklamacje. Podniosły program i ton wieczorku zakończyły pełne pięknych myśli przemówienie do uczniów ks. kapelana W. Jelonka.

W dniu 22. stycznia 1904 odprawionem zostało solenne nabożeństwo w kaplicy zakładowej za poległych w roku 1863 i 1864.

W dniu 1. lutego 1904 odbył się roczny wieczorek z tańcami, zakończony tradycyjnym białym mazurem około 8 rano.

W dniu 6. lutego 1904 zmarł w Warszawie uczeń II. kursu tutejszej szkoły ś. p. Zygmunt Jankowski. Na pogrzeb najlepszego i powszechnie umiłowanego kolegi i wzorowego ucznia udała się deputacja studentów wraz z delegatem grona nauczycielskiego prof. L. Dziamą, a w dniu 9. lutego odprawionem zostało w kaplicy zakładowej żałobne nabożeństwo za duszę zmarłego przedwcześnie młodzieńca.

W dniu 11., 12. i 13. lutego 1904 odbyły się egzamina półroczne w obecności delegata Wydziału krajowego Rady, Dr. J. Szyszyłowicza.

Na kursie III. do egzaminu z technologii rolniczej przystąpiło 9 uczniów, z których 8 złożyło egzamin dobrze, jednemu pozwolono składać poprawkę po wakacjach.

Na kursie II. przystąpiło do egzaminów z anatomii i fizjologii zwierząt, fizjologii roślin i chemii ogólnej 18 uczniów i wszyscy uczniowie ze wszystkich trzech przedmiotów złożyli egzamin.

W dniu 19. marca 1904 odbyło się w sali rekreacyjnej przedstawienie amatorskie, na którym prócz monologów, śpiewów solowych i deklamacji odegrano dwie komedyjki.

W dniach od 26—29. marca 1904 odbyły się doroczne rekolekcje uczniów pod duchownym przewodnictwem gwardyana OO. Reformatów w Krakowie, ks. Zygmunta Janickiego.

W dniu 7. maja 1904 wieczorem ku uczczeniu rocznicy 3. maja wygłosił odczyt „O treści konstytucji 3go maja“ uczeń II. kursu Tadeusz Wieszczycki, a prof. L. Dziama wyjaśnił historyczne znaczenie tego faktu dziejowego dla naszego narodu.

W dniu 14. maja 1904 odbył się w sali rekreacyjnej wieczorek humorystyczny p. Bronisława Galasiewicza.

W dniu 5. czerwca 1904 odbyła się w Kamieniu majówka połączona z tańcami.

W dniu 6. czerwca 1904 odprawionem zostało nabożeństwo żałobne w kaplicy zakładowej za duszę ś. p. Dr. Tadeusza Romanowicza, członka Wydziału krajowego.

Wobec zgromadzonych uczniów wszystkich trzech kursów, dyrektora Sikorskiego, prof. Dr. Surzycznego i L. Dziamy odbywały się odczyty uczniów połączone z dyskusją, a mianowicie:

W dniu 27. lutego 1904 odczyt p. t. „Użytkowanie torfów i murszów“ wygłosił uczeń III. kursu Kazimierz Szulc;

W dniu 3. marca 1904 odczyt p. t. „O prawidłowym użyciu brony“ wygłosił uczeń III. kursu Tadeusz Karwicki.

W dniu 12. marca 1904 odczyt p. t. „O stosunkach robotniczych w rolnictwie“, wygłosił uczeń III. kursu Mieczysław Agopsowicz.

W ciągu roku szkolnego 1903/4 odbyli uczniowie III. kursu następujące wycieczki w celach naukowych:

W dniu 12. października 1903 do dóbr Izdebnickich pod przewodnictwem prof. Kuhla, Radziewanowskiego i Dr. Surzyckiego.

W dniu 30. listopada i 1. grudnia 1903 do Pleszowa pod przewodnictwem prof. Radziewanowskiego, Dr. Surzyckiego i Kuschégo.

W dniu 12. marca 1904 na jarmark koński do Krakowa pod przewodnictwem prof. K. Malsburga i Kuschégo.

W dniu 16. kwietnia 1904 na targ bydłocy do Krakowa pod przewodnictwem dyrektora Sikorskiego, prof. Malsburga i Kuschégo.

W dniu 20. kwietnia 1904 do sądu powiatowego w Liskach z prof. Wojciechowskim dla poznania ksiąg hipotecznych.

W dniu 5. maja 1904 do dóbr Krzeszowickich pod przewodnictwem prof. Malsburga i Dr. Surzyckiego.

Ponieważ objazdy demonstracyjne wyżej wymienionych gospodarstw były już opisywane w poprzednich sprawozdaniach, tu więc ich nie powtarzam.

W dniach 26—28. czerwca 1904 odbyła się wycieczka do dóbr arcyksiążęcych w Żywcu, do Cieszyna, Osieka i Łęk, własności JW. Pana Oskara Rudzińskiego pod przewodnictwem prof. Malsburga, Radziewanowskiego i Dra Surzyckiego. W dniu 26. czerwca zwiedzono w folwarku „Neuhof“ pod Żywcem oborę z mieszańców holendersko-algauer-skich mieszczącą 46 sztuk krów bardzo mlecznych bo przeciętnie po 10 l. mleka dających. Pastwisko sztuczne zasilane żużlami Thomasa i kainitem obok gnojówki w bardzo pięknym stanie.

Na folwarku „Wieprz“ zwiedzono krowiarnię (112 sztuk) głównie z rasy algauerskiej równie mleczną jak poprzednia. Serkarnię, wyrabiającą sery typu „Groyer“ i deserowe. Chlewnię z rasą „Lincoln“. Na polach folwarcznych zwiedzono znaczne przestrzenie ziemniaków (wyłącznie produkcji Dołkowskiego) uprawianych głównie dla gorzelnii.

Na folwarku „Węgierska górka“, przeznaczonym dla wychowu jałownika i źrebiąt, zwiedzono górskie pastwiska, a prócz tego zakłady przemysłowe jako to: tartak, fabrykę octu i alkoholu drzewnego oraz hutę żelazną, wreszcie sztucznie urządzoney spław drzewa.

W browarze arcyksiążęcym przy Żywcu zwiedzono wszelkie nowoczesne urządzenia: suszarnie, lodownie i t. p.

Na folwarku „Stary Żywiec“ zwiedzono oborę oberintalerską (przeszło 100 krów) i pastwiska, wreszcie na folwarku „Obszar“ krowiarnię algauerską (44 sztuk) i gorzelnię.

W dniu 27. czerwca 1904 zwiedzono zimową polską szkołę rolniczą, gdzie wszelkich wyjaśnień udzielał dyrektor Szybiński, a następnie udano się do Puńcowa dla zwiedzenia gospodarstwa 60 morgowego Dra Zalewskiego. Gospodarstwo to oparte na zielonych pognojach, a w części nawozach pomocniczych i stawarce ze sztucznie urządzoney zbiorników, w wysokiej kulturze, było nader ciekawym objektem demonstracyjnym.

W dniu 28. czerwca 1904 zwiedzono gospodarstwo stawowe w Osieku i krowiarnie: fryzyjską w Osieku i czerwonego bydła polskiego w Łękach. Następnie zwiedzono stajnie końskie, sztuczne pastwiska, nowo urządzoney gorzelnię w Łękach, browar i cegielnię elektryczną w Osieku.

Wszystkim Panom Właścicielom i Zarządzającym, którzy nie szczędzili swych trudów i cennych informacji, imieniem szkoły na tym miejscu składam serdeczne podziękowanie.

Egzamina roczne odbyły się w roku szkolnym 1903/4 w czasie od 4—12 lipca.

Z 25 uczniów kursu I-go uzyskało przejście na kurs II-gi uczniów 22, a mianowicie:

1. Zygmunt Andrycz, 2. Jerzy Biesiekierski, 3. Hugo Chrzanowski, 4. Sabin Ciunkiewicz, 5. Zelisław Danysz z odznaczeniem, 6. Zygmunt Dyakowski, 7. Feliks Fra-

ckiewicz, 8. Stefan Ganze, 9. Roman Günther, 10. Izydor Hawranek, 11. Jan Kostrzeński, 12. Edward Kręski, 13. Zygmunt Zempicki, 14. Piotr Mieczysławski, 15. Adam Motylewski, 16. Władysław Peszkowski, 17. Stanisław Piotrowski, 18. Witold Staniszewski, 19. Antoni Trębicki, 20. Maryan Waligórski, 21. Teodor Wiśniewski, 22. Jerzy Zaborowski.

Jednemu pozwolono składać poprawkę z jednego przedmiotu po wakacjach, dwóch reprobowano z prawem powtarzania.

Z 18 uczniów kursu II-go uzyskało przejście na kurs III-ci uczniów 17, a mianowicie:

1. Antoni Czaplicki, 2. Wojciech Descours, 3. Franciszek Giżycki, 4. Mirosław Grąbczewski, 5. Roman Grodecki, 6. Czesław Juchniewicz, 7. Stanisław Morawski z odznaczeniem, 8. Maryan Nanowski, 9. Maksymilian Radziszewski, 10. Maryan Rudzki z odznaczeniem, 11. Maryan Sapalski, 12. Paweł Szeremet, 13. Tadeusz Wieszczycki, 14. Kazimierz Wodziński, 15. Władysław Wojakowski, 16. Kazimierz Wolski, 17. Janusz Zdrodowski.

Jednemu pozwolono składać poprawkę z jednego przedmiotu po wakacjach.

Do egzaminu głównego w dniu 13. i 14. lipca przystąpiło 8 ukończonych uczniów. Przy egzaminie tym prócz dyrektora Sikorskiego, jako przewodniczącego komisji egzaminacyjnej i trzech profesorów: Malsburga, Dra Surzyckiego i Wojciechowskiego, jako członków egzaminacyjnej, obecnymi byli: Dr. Adam Fedorowicz, jako komisarz rządowy, Dr. Witold Miliewski i Stanisław hr. Badeni, jako delegaci kuratorji szkoły.

Egzamin główny złożyli:

1. Mieczysław Agopsowicz z Trofanówki z odznaczeniem, 2. Aleksander Stanisław Biliński z Szarpaniec, 3. Tadeusz Karwicki z Broszy dużej, 4. Antoni Maślakiewicz z Lublina, 5. Antoni Młodzianowski z Woli Sucheckiej, 6. Stanisław Ignacy Stupnicki ze Smuchowa, 7. Kazimierz Szulc z Wielowisi z odznaczeniem, (otrzymał nagrodę z fundacji ś. p. N. Jeleńskiego), 8. Ludwik Żurowski z Pikułowic z odsnaczeniem, (otrzymał nagrodę z fundacji ś. p. N. Jeleńskiego).

W myśl §. 20. statutu organizacyjnego szkoły uzyskali w ubiegłym roku szkolnym „świadczenia główne” po odbytej jednorocznej praktyce gospodarskiej następujący byli uczniowie szkoły naszej:

1. Andrzej Zbrozek z Rudek, ukończył szkołę w r. 1902, 2. Henryk Ponikiewski z Przewodowa ukończył szkołę w r. 1902, 3. Stanisław Nawrocki z Jarochów, ukończył szkołę w r. 1901. 4. Adam Konarski z Jankowic, ukończył szkołę w roku 1895. 5. Stanisław Sęk Turowski z Zublacza ukończył szkołę w r. 1897. 6. Bronisław Przybojewski z Kukowa, ukończył szkołę w r. 1901.

Zbiory i pracownie.

1. Laboratorium chemii ogólnej i technologii.

W półroczu zimowym odbywały się ćwiczenia z chemii z uczniami I. i II. kursu. Ci ostatni jako już zaawansowani badali jakościowo, a po części i ilościowo składniki nawozów pomocniczych. Uczniowie kursu I-go początkowo ćwiczyli się w przygotowywaniu preparatów z kwasów i zasad najprostszych. Począwszy od letniego półroczu badania rozszerzyły się do wykrywania wolnych kwasów i zasad w roztworach, a dalej pojedynczych i złożonych solach. Uczniowie pilniejsi pod koniec półroczu analizowali już krzemiany i nawozy sztuczne.

Ćwiczenia z technologii z uczniami kursu III-go dotyczyły przygotowywania słoju, badania jego własności, przygotowywania zacieru z ziemniaków, oznaczanie zawartości cukru cukromierzem i ilości kwasu roztworem normalnym wodorotlenku sodowego.

Do rozbiórów zakupiono tylko szkło i odczynniki potrzebne do ćwiczeń dla uczniów.

2. Zbiory nauk przyrodniczych.

Z ważniejszych nabytków dla tego zbioru wymienić należy: modele z masy papierowej z zakładu Dra Anzanc w Paryżu: pijawki, żołądka, pszczoły, serca i skrzelu karpia,

serca i naczyń krwionośnych ostrygi oraz układu nerwowego mięczaków, szkarłupni, pajaków, raka i owadów. W darze od jednego z uczniów otrzymano wypchanego orła i grostaja, a zakupiono wypchanego jastrzębia i krogulca.

3. Zbiory rolnicze i półko demonstracyjne.

Do muzeum zakupiono słoje do przechowania nasion oraz liczne okazy nasion do demonstracji. Na półku, dla otrzymania okazów dla muzeum zasiano 6 odmian żyta ze stacyi Sobieszyńskiej i Chojnowskiej, 12 odmian pszenicy ozimej, głównie ze stacyi Chojnowskiej, prócz tego 8 odmian buraków pastewnych, 4 odmiany marchwi i 7 odmian ziemniaków od Dołkowskiego. Obok tego jak zawsze okazy roślin pastewnych dla demonstracji dla uczniów.

W pracowni rolniczej uczniowie II-go i III-go kursu odbywali ćwiczenia z fizyki chemii rolnej oraz uczyli się rozpoznawania nasionek, o ile nie było demonstracji w polu.

4. Muzeum narzędzi rolniczych.

Do zbioru tego muzeum zakupiono kosiarkę systemu „Plano“.

5. Muzeum hodowlane i mleczarskie.

Do zbiorów zakupiono kośćce konia i naprawiono cztery inne kośćce, zakupiono dalej przyrząd odcyszczający do centryfugi „Alfa“ i masznicę ręczną „Alfa“, około 60 próbek środków pokarmowych streszczonych (w słoikach) i aparat fotograficzny ze statywem.

6. Biblioteka szkolna.

Z końcem roku szkolnego 1902/3 zawierała biblioteka szkolna dzieł 3 388, tomów około 4.225.

W bieżącym roku szkolnym przybyło:

W dziale			dzieł	6	tomów	9
III.	Języki, literatura i sztuka					
IV.	Beletrystyka	„	11	„		15
V.	Historia powszechna i polska	„	5	„		7
VI.	Geografia	„	1	„		1
VII.	Nauki przyrodnicze	„	8	„		12
IX.	Gospodarstwo wiejskie	„	12	„		14
XII.	Inżynieria	„	2	„		3
XIII.	Ekonomia, statystyka i prawo	„	10	„		10
XIV.	Podręczniki szkolne	„	20	„		20
XV.	Wydawnictwa peryodyczne	„	9	„		9
XVI.	Rozmaitości	„	2	„		2

Wydział krajowy, c. k. Ministerium rolnictwa i Akademia Umiejętności podobnie jak lat zeszłych nadesłały część swych wydawnictw w darze.

Sprawozdanie lekarza zakładowego.

Rok ubiegły zapisał się smutno śmiercią jednego z uczniów, zmarłego na gruźlicę w Warszawie, zresztą ciężko chorych nie było w tym roku, a i lekkich schorzeń było znacznie mniej, niż po inne lata. Z dotacyi przeznaczonych na środki lekarskie prócz drobnych przyborów zakupiono apteczny przyrząd do robienia pigułek.

Ogród warzywny.

W ogrodzie warzywnym uprawiano warzywa dla kuchni szkolnej, zbywająca część jarzyn sprzedawaną była stronom. Skutkiem powodzi w dniu 12. lipca 1903 ogród ten dał zaledwie 40 koron przychodu.

Dla praktycznej nauki warzywnictwa założono jak corocznie 9 skrzyń inspektowych.

Ogród pomologiczny.

Ogród owocowy jest właściwie pokryciem ogrodu warzywnego, a na nowe szkółki drzew nie ma miejsca. Nowych szkółek sadzi się tylko tyle, aby zapoznać uczniów z prowadzeniem tychże.

Drzewek owocowych sprzedano za kwotę 170 K, a oprócz tego wydano p. Traczkowskiemu na rozporządzenie Wydziału krajowego 500 sztuk zrazów jabłoni i gruszek bezpłatnie.

Podwórze szkolne i park.

Na dziedzińcu szkolnym wykarczowano stare drzewa, zniszczone wiekiem, a w parku drzewka i krzewy, zniszczone powodzią z roku 1903. Straty z powodzi wynoszą przeszło 500 K. Założono w tym roku nowe kwietniki i dosadzono wiele drzew ozdobnych i krzewów, które jednak niszczy znowu niesłychana posucha.

Folwark.

Wobec wylewu w roku 1903 plony folwarku nadzwyczajnie ucierpiały, co wykazuje następujące zestawienie:

a) Zboże w ziarnie, siano (koniczyna) i słoma.

Przychód w q				Rozchód w q						Uwagi
Rodzaj zboża i paszy	Własnej produkcji i re-manent z r. 1903.	Kupiono	Ogółem	Wysiano	Ordynaryja	Sprzedano	Skarmiono	Ubytek	Remanent na rok 1904	
Siano i koniczyna	164·94	304·05	468·99	—	—	—	452·41	—	16·58	
Słoma ozima i jara	—	243·06	—	—	—	—	—	—	—	
Żyto	19·75	31·20	50·95	5·70	27·84	2·66	14·75	—	—	
Pszenica	9·35	10·78	20·13	6·50	9·60	4·03	—	—	—	
Jęczmień	13·36	29·00	42·36	3·00	25·85	—	13·51	—	—	

Rodzaj zboża i paszy	Przychód w q			Rozchód w q						Uwaga
	Własnej pro- dukcji i re- manent z r. 1903	Kupiono	Ogółem	Wysiano	Ordynarya	Sprzedano	Skarmiono	Ubytek	Remanent na rok 1904	
Owies	70·32	120·51	190·83	26·77	—	—	153·22	1·00	9·84	
Groch	—	6·07	6·07	6·07	—	—	—	—	—	
Bobik	0·72	1·50	2·22	1·10	—	—	1·12	—	—	
Wyka	—	6·08	6·08	6·08	—	—	—	—	—	
Żubin	—	7·00	7·00	7·00	—	—	—	—	—	
Hreczka	—	2·47	2·47	2·47	—	—	—	—	—	
Koniczyna i Lucerna	—	0·85	0·85	0·75	—	—	—	—	0·10	Lucerny
Trawy	0·12	0·31	0·43	0·43	—	—	—	—	—	
Marchew na- sienie	—	0·03	0·03	—	—	—	—	—	0·03	Nasienie
Buraki na- sienie	—	0·23	0·23	0·23	—	—	—	—	—	
Koński ząb	—	0·70	0·70	0·70	—	—	—	—	—	
Kartofle	66·00	60·00	126·00	50·00	53·00	0·50	22·50	—	—	
Buraki pa- stewne	130·00	24·00	154·00	—	—	—	154·00	—	—	
Otręby	28·66	46·02	74·68	—	—	—	70·68	—	4·00	

W roku 1903/4 zużyto nawozów stajennych i pomocniczych.

Nawozu stajennego wywieziono w pole	316 fur parokonných
Wydano do ogrodu warzywnego	45 " "
Kupiono: Saletry chilijskiej	1·65 kg.
Żużli Thomasa 18%	13·00 "
Snperfosfatu kost. 18%	24·50 "
Kainitu	9·00 "
Gipsu	8·00 "
Wapna	47·00 "

Stan Inwentarza żywego.

Rodzaj inwentarza	Remanent z 1. lipca 1903	Z przychodu i dekupna	Ogółem	Sprzedano i zabito	Pozostaje remanentem na 1. lipca 1904	Uwaga
Bydło rogate	24	11	35	15	20	
Konie	8	4	12	4	8	
Owce	5	1	6	2	4	
Świnie	1	15	16	7	9	

Tabela udoju mleka.

Udojono w miesiącu	Ogółem	R o z c h o d y				Uwaga
		Sprzedano profesorom i urzędnikom	Drobna sprzedaż	Skarmiono	Pozostało na nabiał	
Lipiec	1.905·75	1.418·00	103·75	346·75	37·25	Średnia zawartość tłuszczu 3·5%.
Sierpień	1.503·00	1.255·25	98·50	149·25	—	
Wrzesień	1.323·50	1.125·00	132·00	3·50	63·00	
Październik	1.247·75	1.111·75	105·50	11·00	19·50	
Listopad	1.013·50	967·25	43·50	2·75	—	
Grudzień	1.015·75	984·75	31·00	—	—	
Styczeń	1.031·75	904·20	43·50	84·00	—	
Luty	1.211·50	928·00	96·50	187·00	—	
Marzec	1.581·50	952·25	230·50	398·75	—	
Kwiecień	1.520·75	1.002·25	182·50	336·00	—	
Maj	1.577·00	1.159·50	235·50	182·00	—	
Czerwiec	1.619·50	1.263·00	177·50	92·00	87·00	
Ogółem	16.551·25	13.071·25	1.480·25	1.793·00	206·75	

Średni udój mleka od jednej krowy na 11 stale dojnych = 1.501 kg.

C h m i e l a r n i a.

Chmielarnia założona w roku 1896 na przestrzeni 5.150 m² prosperuje dobrze. W roku 1903 skutkiem wylewu przychód z chmielu wynosił tylko 180 koron, plon bowiem spadł poniżej $\frac{1}{3}$ normalnego.

P l a n t a c y e w i k l i n y.

W roku 1903 wykarczowano i założono nowe plantacye wikliny na przestrzeni $4\frac{1}{2}$ morga. Dochód z wikli wynosił 3.953 koron, a z trawy wśród wiklin 210 koron.

Dyrektor:

J. F. Sikorski w r.

